

T.C.

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ

AİLE HEKİMLİĞİ ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE ALEKSİTİMİ
İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dr. Selin Nur BAŞEL

TIPTA UZMANLIK TEZİ

**2023
BOLU**

T.C.

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİĞİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE ALEKSİTİMİ
İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Selin Nur BAŞEL

TIPTA UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Nurcan AKBAŞ GÜNEŞ

2023
BOLU

KABUL ONAY SAYFASI

SELİN NUR BAŞEL tarafından hazırlanan ‘LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE ALEKSİTİMİ İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ’ adlı tez çalışması jürimiz tarafından Aile Hekimliği Anabilim Dalı’nda Tıpta Uzmanlık Tezi olarak oy birliği /oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

24.12.2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Nurcan AKBAŞ GÜNEŞ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Sebahat GÜCÜK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Mehmet KAYHAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

ETİK KURUL ONAYI

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU ONAYI
BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY CLINICAL RESEARCHES ETHICS COMMITTEE APPROVAL

Sayı : 168
Konu: Kararlar

28.4/2023

BAŞVURU BİLGİLERİ (APPLICATION INFORMATION)	ARAŞTIRMANIN ADI (TITLE OF THE PROJECT)	Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Aleksitimi İlişkisinin Değerlendirilmesi.
	ARAŞTIRMANIN İNGİLİZCE ADI (TITLE OF THE PROJECT)	Evaluation of the Relationship Between Peer Bullying and Alexithymia in High School Students.
	SORUMLU ARAŞTIRMACI (PRINCIPAL INVESTIGATOR)	Doç.Dr.Nurcan AKBAŞ GÜNEŞ
	DİĞER ARAŞTIRMACILAR (OTHER INVESTIGATORS)	Arş.Gör.Dr.Selin Nur BAŞEL
	ARAŞTIRMA MERKEZİ (RESEARCH CENTER)	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi İzzet Baysal Eğitim ve Araştırma Hastanesi

KARAR (DECISION)	Karar no (Decision No): 2023/84	Tarih (Date) 11.04.2023
	Doç.Dr.Nurcan AKBAŞ GÜNEŞ'in sorumluluğunda yapılması tasarlanan ve yukarıda başvuru bilgileri verilen araştırma dosyası ve ilgili belgelerin incelenmesi sonucunda araştırmanın gerçekleştirilmesinde etik yönden sakınca olmadığına mevcudun oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.	

Üyeler	Uzmanlık alanı	Kurumu
Prof. Dr. Mehmet Hayri ERKOL (Başkan)	Genel Cerrahi	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Hamid BOZTAŞ (Başkan Yardımcısı)	Ruh Sağlığı Hastalıkları	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Akif Hakan KURT (Bildirimlerden Sorumlu Üye)	Farmakoloji	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Aslı ÇELEBİ TAYFUR (Üye)	Çocuk Sağlığı Hastalıkları /Nefroloji Bilim Dalı	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Hamit YOLDAŞ (Üye)	Anesteziyoloji ve Reanimasyon	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Tuba TASLAMACIOĞLU DUMAN (Üye)	İç Hastalıkları Anabilim Dalı	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Abdulgani KAYMAZ (Üye)	Göz Hastalıkları	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Kübra DEĞİRMENCİ (Üye)	Protetik Diş Tedavisi	BAİBÜ Diş Hekimliği Fakültesi
Doç. Dr. Birgül CERİT (Üye)	Hemşirelik Bölümü	BAİBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba KOCAAĞA (Üye)	Antrenörlük Eğitimi	BAİBÜ Spor Bilimleri Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Aysu KIYAN (Üye)	Halk Sağlığı	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Dr. Hatice Selen SÖYLEMEZ (Üye)	Farmakolog/Eczacı	Özel Eczane (BOLU)
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Ethem TORUN (Üye)	Fizyoloji	BAİBÜ Tıp Fakültesi
Av. Huri Hülya GÜNEŞ COŞKUN (Üye)	Avukat	Özel Hukuk Bürosu (BOLU)
Ramazan KAYNARPINAR (Sivil-Üye)	Esnaf	Serbest Meslek (BOLU)

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada:

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

SELİN NUR BAŞEL

TEŞEKKÜR

Tez hazırlama sürecim boyunca bana her zaman anlayış ve ilgiyle yaklaşan, tatlı dilini ve deneyimlerini esirgemeyen, her çıkmaza girdiğimde içimi ferahlatarak yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Nurcan AKBAŞ GÜNEŞ’e

Uzmanlık eğitimim süresince bilgi ve tecrübeleri ile yol gösteren, hiçbir konuda desteklerini esirgemeyen, birlikte çalışmış olmaktan onur duyduğum kıymetli hocalarım Doç. Dr. Sebahat GÜCÜK, Doç. Dr. Mehmet KAYHAN, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ÖZSARI’YA,

Eğitim sürecim boyunca deneyimlerinden istifade etme şansı bulduğum tüm hocalarıma,

Tez çalışmamın izin ve uygulama süreci boyunca kolaylık sağlayan Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Geliştirme Departmanı’na, İBAL ve İBAMTAL okul yönetimlerine,

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda duran ve iş arkadaşlığından çok bir aile gibi olabildiğim sevgili asistan doktor arkadaşlarıma,

Hayat yolunda her anımda arkamda duran, ne zaman düşsem elimden tutup kaldıran, gösterdikleri çabayla, fedakarlıkla ve maddi manevi desteklerle buralara kadar gelmemde en büyük payın sahibi olan canım aileme

Sonsuz teşekkürler...

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	II
ETİK KURUL ONAYI	III
ETİK BEYAN	IV
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLO LİSTESİ	IX
KISALTMALAR	X
ÖZET	1
ABSTRACT	2
1. GİRİŞ VE AMAÇ	3
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1 Akran Zorbalığı	5
2.1.1 Akran Zorbalığı Kavramı ve Türleri	5
2.1.2 Akran Zorbalığının Yaygınlığı	6
2.1.3 Akran Zorbalığı ile İlişkili Faktörler	7
2.1.4 Akran Zorbalığı ile İlişkili Sorunlar	11
2.2 Aleksitimi	12
2.2.1 Aleksitimi Kavramı ve Nedenleri	12
2.2.2 Aleksitimik Belirtiler ve Aleksitimili Kişilerin Temel Özellikleri	13

2.2.3 Aleksitiminin Yaygınlığı	16
2.2.4 Aleksitimide Tedavi Yaklaşımları	17
2.3 Araştırmanın Amacı	18
3. GEREÇ VE YÖNTEM	19
3.1 Araştırmanın Modeli	19
3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	19
3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	19
3.4 Araştırmaya Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri	20
3.4.1 Dahil Edilme Kriterleri	20
3.4.2 Dışlama Kriterleri	20
3.5 Araştırmada Kullanılan Veri Toplama ve Ölçüm Araçları	20
3.5.1 Tanımlayıcı Sosyodemografik Form	20
3.5.2 Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi	21
3.5.3 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)	21
3.6 İstatistiksel Analiz	22
4. BULGULAR	23
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	51
7. KAYNAKÇA	54
8. EKLER	64

8.1 Ek-1: Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni	64
8.2 Ek-2: Tanımlayıcı Sosyodemografik Form	65
8.3 Ek-3: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi	67
8.4 Ek-4: Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)	74
8.5 Ek-5: Ölçek Kullanım İzinleri	75

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Öğrencilerin demografik verilerinin dağılımı	23
Tablo 2: Öğrencilerin özgül yaşam, eğitim ve okul yaşantısı durumlarının dağılımı	24
Tablo 3: Katılımcıların OÖAZ Anketine Verdiği Yanıtlar	27
Tablo 4: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20'nin Okullara Göre Değerlendirilmesi.....	32
Tablo 5: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirilmesi	33
Tablo 6: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların anne eğitim durumlarına göre değerlendirilmesi	33
Tablo 7: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların baba eğitim durumlarına göre değerlendirilmesi	34
Tablo 8: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların kiminle yaşadığına göre değerlendirilmesi	35
Tablo 9: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların disiplin cezası durumlarına göre değerlendirilmesi	35
Tablo 10: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların okula gelme isteklerine göre değerlendirilmesi	36
Tablo 11: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların okulda kendilerini nasıl hissettiklerine göre değerlendirilmesi	37
Tablo 12: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların devamsızlık durumlarına göre değerlendirilmesi	38
Tablo 13: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların son karne ortalamasına göre değerlendirilmesi	38
Tablo 14: Korelasyon Testi Sonuçları	39

KISALTMALAR

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

HBSC: Health Behaviour in School Age Children

İBAL: İzzet Baysal Anadolu Lisesi

İBAMTAL: İzzet Baysal Abant Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler için Akran Zorbalığı Anketi

SDG4: Sustainable Development Goal-4

TAÖ-20: 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

TAS-20: 20 Item Toronto Alexithymia Scale

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı ergenlerde akran zorbalığı ve aleksitimi durumlarını belirlemek ve bunlar arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipte prospektif olarak tasarlanan bu çalışma, 10.05.2023-9.06.2023 tarihleri arasında Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (İBAMTAL) ve Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi'nde (İBAL) 9. Ve 10. sınıfta öğrenimine devam eden 300 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcılara sosyodemografik anket formu, Olweus Öğrenciler için Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi ve 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) yüz yüze uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda yer alan öğrencilerin %8.2'sinin zorba, %18.2'sinin kurban, %9.6'sının zorba-kurban, %64'ünün ise ne zorba ne kurban olduklarını tespit edildi. Kız öğrencilerin erkeklere göre aleksitimi düzeylerinin daha yüksek olduğu ($p<0.05$) ve babanın eğitim düzeyinin aleksitimi düzeyiyle ilişkili olduğu belirlendi ($p<0.05$). Katılımcıların okula gelme isteği akran zorbalığı yapma durumları ve aleksitimi düzeyleriyle ilişkiliydi ($p<0.05$). Okulda kendini daha mutsuz hisseden katılımcıların akran zorbalığına daha fazla maruz kaldığı ve aleksitimi skorlarının daha yüksek olduğu görüldü ($p<0.05$). Aleksitimi skorları yüksek olan öğrencilerin daha fazla devamsızlık yaptığı ($p<0.05$), karne ortalaması düşük olanlarınsa daha fazla akran zorbalığına uğradığı görüldü ($p<0.05$). Katılımcıların aleksitimi düzeylerinin akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama durumlarıyla ilişkili olduğu saptandı ($p<0.05$).

Sonuçlar: Çalışmada katılımcıların aleksitimi düzeyleri ile akran zorbalığı durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Liselerde akran zorbalığının önlenmesi amacıyla gerekli eğitimler verilmeli, aleksitimik özellikler gösteren bireylere gerekli destek ve tedaviler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Aleksitimi, Saldırganlık

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to determine peer bullying and alexithymia in adolescents and to evaluate the relationship between them.

Methods: This cross-sectional prospective study was conducted on 300 9th and 10th grade students studying at Bolu Abant İzzet Baysal Vocational and Technical Anatolian High School and Bolu İzzet Baysal Anatolian High School between 10.05.2023 and 9.06.2023. In the study, a sociodemographic survey form, Olweus Bullying Questionnaire and 20-Item Toronto Alexithymia Scale (TAS-20) were conducted face to face to the participants.

Results: It was determined that 8.2% of the students in our study were bullies, 18.2% were victims, 9.6% were bully-victims, and 64% were neither bullies nor victims. Female students were found to have higher alexithymia levels than males ($p<0.05$), and the father's education level was found to be related to the alexithymia level ($p<0.05$). The participants' willingness to come to school was related to their bullying status and alexithymia levels ($p<0.05$). It was observed that participants who felt more unhappy at school were more likely to experience peer bullying and had higher alexithymia levels ($p<0.05$). It was observed that students with higher alexithymia scores were more absent ($p<0.05$) and those with low school grades were more exposed to peer bullying ($p<0.05$). The participants' alexithymia levels were found to be related to both their bullying and being bullied experiences ($p<0.05$).

Conclusions: The study found that there was a significant relationship between the participants' alexithymia levels and peer bullying situations. Required training should be given in high schools to prevent peer bullying, and the necessary support and treatments should be planned for individuals showing alexithymic characteristics.

Keywords: Bullying, Alexithymia, Aggression

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Okullar, öğrencilere uygun akademik bilgi ve kullanılabilir becerilerin öğretilmesinin yanı sıra, sosyal sorumluluk, hoşgörü, adalet, öz disiplin ve başkalarına saygı duygusunun da aşılandığı kurumlardır. Bahsedilen beceri ve niteliklerin bir kısmı resmi müfredat yoluyla edinilebilse de öğrenilenlerin çoğu öğretmenler ve akranlarla etkileşimler ve rol modellerin gözlemlenmesi yoluyla kazanılır. Okul yıllarında edinilen davranış kalıpları ve temel değerler, ilerleyen yıllarda deneyimlerden etkilenip değişikliğe uğrasa da erişkinlik yaşamı boyunca bireyle birlikte kalacaktır (1)

Okul zorbalığı ergenler arasında okul başarısını ve psikososyal gelişimi etkileyen sorunlu bir davranış olarak belirtilir. Zorbalık çoğunlukla kasıtlı olarak yapılan, tekrarlanan ve zorba ile kurban arasında güç eşitsizliğinin bulunduğu bir saldırganlık biçimi olarak tanımlanır (2) Hem zorbalığı yapan hem de zorbalığa maruz kalan çocuklarda, okulda zorbalığa karışmayan çocuklara göre daha fazla davranışsal ve psikolojik sorunlarla karşılaşmakta ve bu çocuklar okul başarısı açısından daha düşük performans sergileme eğiliminde olmaktadır (3)

Akran zorbalığı, dünya üzerinde farklı ülke ve kültürleri ilgilendiren genel bir sorun olduğundan 1970'li yıllardan beri birçok araştırmaya konu olmuş ve bu araştırmalarda sıklığının %8 ile %70 arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür (4). Ülkemizde yapılan çalışmaların sonucunda her üç çocuktan birinin düzenli olarak zorbalığa uğradığı ve akran zorbalığına maruz kalmanın, akran zorbalığı yapmaktan daha sık görüldüğü belirtilmiştir (5)

Aleksitimi kişiler arasındaki iletişimi ve sosyal ilişkileri etkileyebilmesi nedeniyle akran zorbalığı söz konusu olduğunda göz önünde bulundurulması gereken bir kavramdır (6). Kişinin kendi duygularını tanıma, tanımlama, ayırt etme ve ifade etmede güçlük çekmesi ve hayal kurma yoksunluğu ile karakterize olan aleksitimi, Türkçeye duygular için söz yokluğu olarak çevrilmiştir. Aleksitimi ilk kez psikosomatik bozuklukları olan bireylerde fark edilmiş olsa da

zamanla sadece psikosomatiklere özgü bir kavram olmadığı, sağlıklı bireylerde de sıkça görüldüğü anlaşılmıştır (7,8)

Aleksitimili bireyler karşılarındaki kişinin duygularını kavrama ve çözümlemedeki yetersizlikleri nedeniyle genellikle yaşlıları tarafından dışlanıp sosyal izolasyona maruz kalırlar. Bu durumun aleksitimili bireylerin akran zorbalığına uğrama riskini artırabildiği düşünülmektedir. Bunun dışında dürtü kontrol problemlerine olan yatkınlıkları ise zorba davranışlar sergilemelerine neden olabilir (6)

Yaptığımız literatür taramaları sonucunda ülkemizde akran zorbalığı ve aleksitimi ilişkisine bire bir odaklanmış çalışmaların yetersiz sayıda olması nedeni ile aleksitiminin kişide yaratabileceği sosyal ve psikolojik sorunların kişilerin kurban ve/veya zorba olma durumları üzerindeki etkisini araştırmayı planladığımız bu çalışmayı tasarladık. Aleksitiminin, bireyin duygularını tanıma ve ifade etmede zorluk, sınırlı empati becerisi ve önemli sosyal kısıtlılık nedeni ile ergenlerin yaşlıları ile ilişkisini olumsuz etkilemektedir (6). Bu çalışmanın amacı ergenlerde akran zorbalığı ve aleksitimi durumlarını belirlemek ve bunlar arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Akran Zorbalığı

2.1.1 Akran Zorbalığı Kavramı ve Türleri

Akran zorbalığı bir bireyin ya da grubun aynı yaş grubundan bir kişi veya bir grup tarafından maruz kaldığı kasıtlı, tekrarlayan ve taraflar arasında güç dengesizliğinin bulunduğu spesifik bir saldırganlık biçimi olarak tanımlanır (2,6,9). Akran zorbalığı saldırgan davranışın alt türü olarak görülmekle birlikte şiddetle karıştırılmamalıdır (10). Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “Bireyin kasıtlı biçimde kendisine, başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı, tehdit şeklinde veya gerçek olarak uyguladığı fiziksel gücün, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, hatalı gelişim ya da yoksunlukla sonuçlanması veya sonuçlanma olasılığının yüksek olması durumu” olarak tanımlanır (11). Olweus ise şiddeti uygulayan kişinin/failin vücudunu veya bir nesneyi (silah, sopa vb.) karşısındaki kişiyi rahatsız etmek veya o kişiye zarar vermek amacıyla kullanması olarak belirtir. Akran zorbalığının yalnızca fiziksel olarak ortaya çıkmaması ve dışarıdan bakıldığında taraflar arasında güç dengesizliğinin bulunması veya akran zorbalığına maruz kalan kişinin kendini korumakta yetersiz kalması gibi durumlar akran zorbalığı kavramını şiddetten ayıran başlıca unsurlar olarak belirtilebilir. Ayrıca fiziksel veya zihinsel açıdan güçleri birbirine eşit olan öğrencilerin yaşadığı tartışma veya kavgalar da şiddet olarak değerlendirilir ve akran zorbalığı olarak nitelendirilmemelidir (10).

Akran zorbalığı söz konusu olduğunda karşımıza zorba ve kurban terimleri çıkar. Zorbalık gösteren kişi zorba, zorbalığa maruz kalan kişi kurban olarak isimlendirilir. Bazı kişiler hem zorba davranışlar sergiler hem de zorbalığa da maruz kalır ve bu grup “zorba-kurban” kavramıyla literatürde yer alır (12).

Geleneksel olarak zorbalık fiziksel, sözel veya sosyal olarak farklı biçimlerde karşımıza çıkabilir. Fiziksel zorbalık (itme, vurma, tekmeleme vb.) ve sözel zorbalık (kırıcı şekilde alay etme, lakap takma vb.) “doğrudan zorbalık” olarak kabul edilir. Sosyal zorbalık ise dolaylı

yoldan yapılan bir zorbalık biçimi olarak kabul edilir ve dışlama, dedikodu çıkarma, yalnız bırakma gibi davranışları içerir. Yapılan çalışmalarda erkeklerin doğrudan zorbalık yapmaya meyilli olduğu görülürken kızların daha çok dolaylı yoldan zorbalığa dahil olduğu belirtilmektedir (2,6)

2.1.2. Akran Zorbalığının Yaygınlığı

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 'nün verilerine göre dünya üzerinde çocuk ve ergenlerin üçte biri zorbalığa maruz kalmaktadır (13) Yine UNESCO'nun birçok çalışmanın ışığında akran zorbalığının çocukluk ve ergenlik çağındaki küresel yaygınlığını incelediği 2019 raporunda, çocukların %32'sinin son bir ay içerisinde 1 veya daha fazla günde zorbalığa maruz kaldığı, %7.3'ünün ise aynı zaman diliminde 6 veya daha fazla gün zorbalığa maruz kaldığı belirtilmektedir. Ancak akran zorbalığının yaygınlığı konusunda önemli bölgesel farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin Orta Amerika'da zorbalığa uğrama sıklığı %22.8 olarak görülürken, Avrupa ve Kuzey Amerika'da %25 ile %31.7 arasında, Sahra altı Afrika'da ise %48.2 olarak görülmektedir (14). DSÖ tarafından yapılan uluslararası bir çalışmada ise akran zorbalığının kızlarda %13 ve erkeklerde %28 ile en düşük oranda Galler'de görüldüğü, kızlarda %67 erkeklerde %78 ile en yüksek oranda Grönland'da görüldüğü söylenmektedir (15). Ayrıca rastlanılan zorbalık türlerinde de önemli coğrafi farklılıklar görülmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğrudan, fiziksel zorbalık daha sık görülürken gelişmiş ülkelerde dolaylı zorbalığa daha sık rastlanmaktadır. Yine de akran zorbalığı küresel önem taşıyan önemli bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir (14).

Ülkemizde de akran zorbalığı yıllar içerisinde artış göstererek devam eden bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de yapılan çalışmalarda elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin %6'sının hayatlarında en az bir kere akranları tarafından zorbalığa uğradıkları, bu kesimin %35'inin ise zorbalığa sürekli maruz kaldığı görülmektedir (13). Yine ülkemizde ortaokullarda yapılan bir çalışmada öğrencilerin %26.9'unun kurban, %60.8'inin zorba-kurban,

%3.7'sinin zorba, %8.6'sının ise ne zorba ne de kurban olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada %33.6 ile sözel zorbalık en sık görülen tür olurken fiziksel zorbalık %29.3 ile ikinci sırada görülmektedir (16). Birçok çalışmada belirtildiği gibi kızların daha çok sosyal yalnızlaştırma, gruptan dışlanma, dedikodu yayma ve kışkırtma gibi dolaylı yoldan zorbalığa maruz kaldığı belirlenirken erkeklerin daha çok doğrudan zorbalığa maruz kaldığı gözlenmektedir (13).

Akran zorbalığı dünya ülkelerinin yarısında 2002 yılından beri azalma eğilimi gösterse de ülkelerin %31.4'ünde kayda değer bir değişiklik görülememektedir. Ülkelerin %18.6'sında kız veya erkek olarak tek bir cinsiyetten öğrenciler arasında akran zorbalığının artış gösterme eğiliminde olduğu belirtilirken; Kuzey Afrika ve Sahra altı Afrika ülkeleri, Myanmar, Filipinler ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde her iki cinsiyet grubunda da zorbalık düzeyinde artış olduğu gözlenmektedir (14).

2.1.3. Akran Zorbalığı ile İlişkili Faktörler

Yaş

Erken yaşlardan itibaren kurulmaya başlanan akran iletişim ve etkileşimlerinin zorbalık mağduriyeti ile yakın ilişki içerisinde olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yaş ilerledikçe sosyal ve bilişsel yeteneklerin gelişmesini takiben akranlar arasında daha detaylı ilişkiler kurulmaya başlanır. Bu durumun farklı çalışmalarda akran zorbalığını artırdığı, azalttığı veya değiştirmedeği yönünde görüşler bulunmaktadır (13). Yine de yaşça küçük ve daha güçsüz görülen öğrencilerin zorbalığa uğrama ihtimalinin daha yüksek olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. Bu bağlamda çocuklar büyüdükçe akranları tarafından zorbalığa maruz kalma olasılıklarının azaldığı düşünülmektedir (14).

Yapılan bir çalışmaya göre akran zorbalığının ortaokul yıllarının sonuna doğru pik düzeye ulaştığı ve lise yıllarının sonuna doğru azalma eğiliminde olduğu görülmüştür. Benzer çalışmalarda yaş arttıkça zorbalığın fiziksel formdan dolaylı-sosyal forma dönüştüğü ortaya

konmuştur (17). Çoğu çalışmada yaş arttıkça zorbalık düzeyinin azaldığı bulgusu elde edilmiş olmakla birlikte ne yazık ki farklı öğrenci gruplarında yapılan çalışmalarda ilerleyen kademelerde zorbalık eğiliminin artış gösterdiği de belirtilmiştir (10). Ülkemizde lise öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada da benzer olarak yaş arttıkça zorbalık yapma oranının artış gösterdiği buna karşılık zorbalığa uğrama oranının da azaldığı belirlenmiştir (18).

Cinsiyet

Bazı çalışmalarda ufak tefek farklılıklar göze çarpsa da genel olarak erkeklerin kızlardan daha fazla zorbalık yapmaya yatkın olduğu belirtilmiştir. Bu eğilim özellikle büyük sınıflarda görülmüştür. Yapılan bir çalışmada büyük sınıflarda zorbalık davranışı gösteren öğrencilere odaklanıldığında kız öğrencilerin sayısından dört kat daha fazla sayıda erkek öğrencinin diğer öğrencilere zorbalık yaptığı saptanmıştır. Bununla birlikte çoğu çalışmada erkeklerin daha çok fiziksel zorbalığa yatkın olduğu; kızlar arasında ise söylenti yaymak, iftira atmak, manipüle etmek gibi dolaylı yoldan zorbalığın daha sık görüldüğü belirtilmiştir. Bununla beraber sözel zorbalığın her iki cinsiyet açısından da en çok başvurulan zorbalık yöntemi olduğu görülmüştür (10,17). Ayrıca kız öğrencilerin dış görünüşleri nedeniyle zorbalığa uğrama ihtimali erkek öğrencilere göre daha yüksektir (14). Bunların yanı sıra kızların maruz kaldığı zorbalığın büyük bir kısmı da erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan çalışmaların çoğunda, zorbalığa uğrayan kızların yarısından fazlası erkekler tarafından, %15-25'i ise hem kızlar hem de erkekler tarafından zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmektedir. Öte yandan zorbalığa maruz kalmış olan erkeklerin %80'inin yine erkekler tarafından zorbalığa uğradıkları görülmektedir (10). Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise erkeklerin zorba olmaya daha meyilli olduğu görülürken kızlar daha çok kurban olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kızların çoğunluğu yine kızlar tarafından zorbalığa uğrarken erkeklerin çoğunluğu da erkekler tarafından zorbalığa uğramaktadır (19).

Eylemin Gerçekleştiği Yer

Akran zorbalığının okul içerisinde gerçekleştiği özel bir yer yoktur. Sınıfta, koridorlarda, bahçede, yemekhanede, okul servisinde ya da otobüs durağında gerçekleşebilir. Yapılan çalışmalarda küçük yaş gruplarının çoğunlukla sınıf ve oyun alanlarında zorbalığa maruz kaldıkları görülürken, ergen yaş grubunda koridor, yemekhane, okul servisi gibi farklı alanlarda da zorbalığa maruz kaldıkları belirtilmiştir (13). Erkeklerin daha çok oyun alanlarında kızların ise koridorda zorbalığa maruz kaldıkları, fiziksel zorbalığın daha çok okul dışında gerçekleştiği ve daha uzak yerlerden okula gelen öğrencilerin zorbalığa daha çok okul servisi içerisinde maruz kaldıkları saptanmıştır. Yine okul içerisinde öğretmen denetiminin fazla olduğu alanlarda fiziksel zorbalığa daha az rastlandığı belirtilmiştir (20). Bu alanda yapılan benzer çalışmalarda, doğu ve batı ülkeleri arasındaki önemli kültürel ve dilsel farklılıkların akran zorbalığının gerçekleştiği yer ile ilişkili olduğu görüşüne varılmıştır (17). Örneğin; İngiltere ve Almanya’da ilköğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada zorbalığın en çok gerçekleştiği yerlerin sırasıyla bahçe, oyun alanları ve sınıf ortamı olduğu belirtilmiştir (12). Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin en fazla sınıf ortamında zorbalığa maruz kaldıkları, bunu oyun alanları, koridorlar ve kantin gibi yerlerin izlediği belirtilmiştir. Yine ülkemizde lise öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada, akran zorbalığının %72 oranında okul içinde gerçekleştiği, bu duruma en sık koridorlarda en az ise tuvaletlerde rastlandığı görülmüştür (20).

Aile İlişkileri

Aile desteğinin ve aile içi ilişkilerin akran zorbalığı konusunda önemli rol oynadığı düşünülmektedir (14). Ailesinden daha fazla destek gören öğrencilerin her türden akran zorbalığına dahil olma ihtimalinin daha düşük olduğu belirtilmektedir. Yapılan bir çalışmada öğrencilerin ebeveynleri tarafından gördükleri pozitif desteğin hem diğer öğrencilere karşı zorbalık yapmalarını önlediği hem de kendilerinin zorbalığa maruz kalmaları önünde bir engel oluşturduğu belirlenmiştir (2). Kapsamlı bir meta-analizin sonuçlarına göre ise ebeveynlerin

olumsuz davranışlarının çocukların akran zorbalığı içerisinde yer almasına sebep olduğu, agresif ve antisosyal davranışlar sergileyen ebeveynlerin çocuklarının da saldırgan davranışlar sergileme ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmektedir (3). Aileleri tarafından uygun olmayan cezalandırma yöntemlerine maruz kalan, ilgisiz davranılan, ihmal edilen ve şiddete uğrayan çocukların da zorbalık gösterme ihtimalinin daha yüksek olduğu belirtilirken; otoriter, eleştiren, aşırı korumacı ebeveyn yaklaşımları da kişinin daha içe kapanık bir birey olarak yetişmesine ve zorbalığa maruz kalmasına neden olmaktadır (15).

Arkadaşlık İlişkileri

Ergenlik döneminde daha fazla arkadaşına sahip olmanın, az sayıda arkadaşına sahip olan öğrencilere göre daha fazla zorbalığa yatkın olma ve daha az zorbalığa uğrama durumlarıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Akranları ile uyumlu ilişkiler içerisinde bulunmak, bir arkadaş grubu içine dahil olmak ve daha fazla sayıda arkadaşına sahip olmanın kişiyi akran zorbalığı açısından bir hedef olarak görülmekten koruduğu görülmüştür. Bu etkinin, sosyal izolasyonun azalmasına bağlı olarak gerçekleştiği düşünülmektedir. Ayrıca zorba rolü üstlenen ergenlerin de sosyal olarak izole olma ihtimallerinin daha düşük olduğu belirtilmiştir. Bunların yanı sıra özellikle ergenlerin yeni bir gruba dahil olduklarında sosyal statü oluşturma ihtiyaçları ve arkadaş ortamı değişikliklerinin en yüksek düzeyde görüldüğü 7-8. sınıflar gibi liseye geçiş döneminde, akran zorbalığı oranlarının pik yapması gibi durumlar da arkadaşlık ilişkilerinin akran zorbalığı üzerindeki önemini gösteren unsurlardandır (2,13).

Sosyoekonomik Durum

Yapılan araştırmaların vardığı genel kanı sosyoekonomik durumun düştükçe akran zorbalığının daha yüksek oranda görüleceği üzerinedir. Ülkemizde 2010 yılında gerçekleştirilen ve sosyoekonomik düzeyin zorba, kurban ve zorba-kurban olma ile ilişkilerini inceleyen bir çalışmada, kurban olma oranının sosyoekonomik durum ile değişiklik göstermediği, ancak sosyoekonomik durumu yüksek olan öğrenciler arasındaki zorba olma

oranının hem düşük hem de orta sosyoekonomik duruma sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada aynı zamanda zorba-kurban olma oranının sosyoekonomik düzey yükseldikçe azaldığı belirlenmiştir (18). Başka bir çalışmada ise ebeveynleri işsiz olan öğrencilerin fiziksel zorbalık gösterme eğiliminde oldukları görülmüştür. Aynı zamanda ailesinin eğitim düzeyi düştükçe çocuğun zorbalığa maruz kalma ihtimalinin de arttığından söz edilmektedir (21).

2.1.4 Akran Zorbalığı ile İlişkili Sorunlar

Zorbalığın çocukluğun normal bir parçası olduğu ve küçük alay ve tacizleri de kapsadığı yönündeki yaygın varsayıma rağmen, araştırmacılar giderek artan zorbalığın, öğrencilerin fiziksel, psikososyal, sosyal ve genel iyilik haline zarar verebilecek bir sorun olduğunu belirtmektedir (17,21). Akran zorbalığı hem zorbalar hem de mağdurlar için istenmeyen sonuçlara neden olurken bu duruma seyirci kalanlara da olumsuz etkiler bırakmaktadır. Yapılan birçok çalışmada akran zorbalığının ilerleyen yıllardaki sağlık sorunlarıyla ilişkili olabildiği belirtilmektedir (17). Zorbalığa maruz kalan çocuklarda okul fobisi, kusma ve uyku bozuklukları gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Baş ağrısı da zorba davranışlara maruz kalan kız ve erkek öğrencilerde sıklıkla görülen bir somatik semptom olarak değerlendirilmektedir (21). Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin daha fazla okul devamsızlığı yaptığı, okula gitmekte isteksiz davrandığı, ortamda daha yalnız olduğu ve sağlık düzeylerinin de daha kötü olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda zorbalığa maruz kalmayan yaşlılarına göre anksiyete ve depresyon sorunlarına daha fazla rastlanmaktadır. Hatta öğrencilerin intihar düşüncelerine sürüklendiğini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Bu sonuçların zorbalığın şiddetiyle de doğru orantılı olduğunu belirtmek gerekir. Aktif zorbalığın da bireysel yaşam üzerinde fazlaca olumsuz etkileri bulunmaktadır. Zorba davranışlarda bulunmanın, kişinin ilerleyen yıllarda ceza gerektiren suçlara ve psikotik rahatsızlıklara yatkınlıkla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu noktada kişi ergenlik yıllarında ne kadar çok zorbalık gösterdiyse erişkin yaşamında o kadar

fazla olumsuzlukla karşılaşacağı varsayılmaktadır. Zorba-kurban, zorba ve kurban rolündeki kişilerin erişkin hayatta psikosomatik sorunlar yaşama riski de akran zorbalığına karışmayan yaşlılarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu nedenle akran zorbalığının tespit edilmesi ve önlenmesi için etkin projeler geliştirilmeli ve bu durumun erken müdahale edilmesi gereken bir halk sağlığı sorunu olduğu unutulmamalıdır (17).

2.2 Aleksitimi

2.2.1 Aleksitimi Kavramı ve Nedenleri

İlk olarak Sifenos tarafından psikosomatik kökenli hastalıkları olan insanlar için ortaya atılan ve Yunan kökenli bir kavram olan aleksitimi, duyguları deneyimleme ve işleme konusundaki bir eksiklik olarak tanımlanabilir (22,23). Türkçede ise duygular için söz yokluğu, duygusal körlük, düşünce köleliği ve duygusal ahrazlık gibi tanımlamalarla literatürde yer almıştır. Basit bir şekilde ifade etmek gerekirse aleksitimi, duyguları tanımlama, ayırt etme ve ifade etmenin yanı sıra tahayyül etme konusundaki yetersizlik durumudur (7,8). Bu durum empatiden yoksun ve yetersiz duygusal tepkilere yol açar (24). Öncelikle psikosomatik bozuklukları olan kişilerde fark edilmiş ve duygudurum bozuklukları, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, kişilik bozuklukları, kendine zarar verme davranışları, madde kötüye kullanımı ve dürtüsellikle ilişkilendirilmiştir. Aleksitimi kavramı için somatizasyonun çok önemli bir yeri olmasına rağmen yapılan çalışmalarda aleksitimik belirtiler ve psikosomatikler arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisine rastlanmamıştır. Ayrıca sonradan yapılan çalışmalarda sağlıklı bireylerde de sıklıkla aleksitimik özelliklere rastlanabildiği görülmüştür. Bu nedenle aleksitiminin bir hastalık olmaktan çok kişilik özelliği olduğu yönünde bir görüş hakimdir (7,8).

Nörofizyolojik yaklaşımla aleksitimi kavramını değerlendiren uzmanlar, duyguların işlenmesinde görevli olan limbik sistemden çıkan duyuşal uyarınları neokortekse ulaştırmakla görevli yolaklardaki bozukluk nedeniyle bilinçli duyuşal yaşantıların ortaya çıkamadığını

düşünmektedir (23). Yakın dönemde yapılan nörogörüntüleme çalışmaları da bu düşünceleri destekler niteliktedir. Yapılan çalışmalarda aleksitimik semptomların; temporopariyetal bileşke, dorsal anterior singulat korteks ve anterior insular korteks gibi sosyal ve duygusal bilgilerin işlenmesinde kritik rol oynayan beyin bölgelerindeki altta yatan işlev bozukluğu nedeniyle ortaya çıktığı konusunda önemli veriler bulunmaktadır (24). Aynı zamanda aleksitimik bireylerin daha çok beynin sol yarımküresini ilgilendiren alanlarda uzmanlaştığı görülmektedir. Bu durumun hayal kurmada kısıtlılık, esnek olmayan düşünce yapısı, somatizasyon bozukluğu ve panik bozukluk gibi durumları açıkladığı ileri sürülmektedir (23).

Çocukluk çağında yaşanan psikik travmaların ve yanlış ya da yetersiz kurulmuş ebeveyn-çocuk ilişkilerinin de aleksitiminin gelişmesine katkıda bulunduğunu belirten görüşler vardır. Çocukların bu dönemde kendilerini duygusal açıdan emniyette hissetmedikleri bir aile ortamında bulunmaları ve duygularını ifade etme konusunda destek alamamaları, duygusal durumlarla başa çıkma konusunda yetersiz kalmalarına sebep olmaktadır (25). Zihninde anne imgesini tam olarak oturtamamış bir çocuğun, ilerleyen dönemde, içsel gereksinimleri için gerekli olan hayal kurma yetisinden yoksun kalacağı düşünülmektedir (23). Çocukluk döneminden itibaren kişinin zihnine yerleşen duyguları gizleme ve bastırma düşüncesi ve duyguların somatize edilerek kullanılması gibi durumlar, ülkemizi de içine dahil edebileceğimiz doğu toplumlarında kültürel açıdan bir aleksitimi yatkınlığına neden olmaktadır (8).

2.2.2 Aleksitimik Belirtiler ve Aleksitimili Kişilerin Temel Özellikleri

Literatürde, aleksitimi ile ilgili var ya da yok diyerek kesin bir tanıya varmak yerine kişide mevcut olan aleksitimik özelliklerin düzeyinden bahsetmenin daha doğru olacağı düşünülmektedir (8). Aleksitimik belirtiler gösteren bireyler için temel olarak 4 özellik söz konusudur. Bunlar;

1. Duyguları algılama, ayırt etme ve ifade etme güçlüğü,

2. Hayal kurma, düşsel canlandırmada kısıtlılık,
- 3.İşe yönelik-işlemsel düşünme,
4. Dış merkezli-uyum sağlamaya yönelik kognitif yapı olarak sıralanabilir (8,23).

Aleksitimik bireylerin konuşmaları, duyguları işleme ve ifade etme güçlüğü nedeniyle fazla ayrıntılı ve tekrarlayıcı özelliktedir. Genellikle duygularını çok kabaca tariflerler. Hatta duyguları sorulduğunda onlar için zorlayıcı olan bu kavramı hiç duymamış gibi bir tavır takınabilirler. Bu noktadaki kısıtlılıkları, ifadelerinde donukluk ve duygularının yüzlerinden anlaşılamamasıyla karşımıza çıkabilir. Aleksitimik bireylere karşılaştıkları zorluk durumunda ne gibi duygular yaşadıkları sorulduğunda, o durumda neler düşündüklerini, ne yapmak istediklerini ayrıntılı olarak anlatarak, hissettikleri duyguları ifade etmekten kaçınırlar. Duygusal uyarılma ile fiziksel uyarılma durumları arasında ayırım yapamamaları, duygularını ifade etmek için de fiziksel belirtileri kullanmalarıyla sonuçlanır (8,23).

Bu kişiler hayal kurma yönünden de kısıtlılık gösterirler. Hayalleri daha çok gerçeklikle bağdaşan, tutkudan ve canlılıktan uzak, renksiz betimlemeler olarak karşımıza çıkar. Çoğu zaman hayal kurmayı bir zaman kaybı olarak görürler. Bu eksiklik onların olayların detaylarına odaklanmalarına ve işlemsel düşünmelerine, aynı zamanda yaratıcılıklarının da kısıtlanmasına neden olur. Aleksitimik bireylerin rüyalarını da çok nadir hatırladığı ve rüyalarının, gerçekleşebilecek günlük olayları ve somut nitelikleri içerdiği gözlenir (8).

Tüm kısıtlılıklarına rağmen aleksitimik bireyler çevreleriyle uyum içerisinde bir yaşam sürmek konusunda sıkıntı çekmezler. Fayda odaklı ve çözümsel yaklaşımları insanlarla ilişkilerinde olumlu bir rol oynayarak sorunsuz ve uyumlu bir insan olarak görülmelerini sağlar. İlişkilerinde, kendi iç dünyalarındaki etkenleri ve duygularını göz ardı etmeleri, dış uyaranları daha fazla dikkate almaları çevresel uyumlarını artıran bir unsur olarak karşımıza çıkar. Ancak bazı uzmanlar bu uyumu “yalancı normallik” olarak nitelendirir. Hayatlarına çevrenin beklentisi yönünde şekil verirler. Dış kontrollü bir yaşam anlayışı belirlerken bireysel olarak

yalnızlığı tercih ederler. Zeki olsalar bile bu yeterliliklerini kendi iç dünyalarını saklamak ve insanlarla bir uyum yakalamak için kullanırlar. Paylaşma oldukça açık ve ortamda kendine yer edinmeyi seven bir görünümde olmaya çalışsalar da bu konuda doğal davranamazlar. Diğer insanlar gibi olamadıklarının farkında olup bu durumu gizleme çabası içerisine girerler (8).

Duyguları çözümlemedeki yetersizlikleri nedeniyle empati becerilerinin de kısıtlı olduğu görülür. Ben merkezli düşünme, kendi bildiğini yapma, belirli bir konu üzerinde ısrarcı olma gibi durumlar aleksitimik bireylerde sıklıkla karşımıza çıkar. Aynı zamanda duyguları işleme konusundaki güçlükleri, farklı durumlar karşısında abartılı tepkiler vermelerine yol açabilir. Hassas olmamalarına rağmen yaşadıkları durumla bağdaşmayacak şekilde aşırı düzeyde ağlamaları, yeme bozuklukları, madde bağımlılığı ve kendine zarar verme davranışlarına olan yatkınlıkları buna örnek olarak verilebilir (8).

Duygularını ifade etmede yetersiz kalan bireylerin benlik saygısının düşük olduğu belirtilir. Aynı zamanda bu yetersizlik kişinin içine kapanık bir yapıya bürünmesine, iletişim ve üretkenliğinin kısıtlanmasına sebep olur. Sonuç olarak bireyin sosyal açıdan sağlıklı bir yaşam sürmesi önünde bir engel oluşturur. Bunların yanı sıra bu durum bazı psikosomatik rahatsızlıkları da beraberinde getirir (8). Aleksitimik özellik gösteren bireylerin anksiyete bozukluğu, depresyon, somatizasyon bozukluğu, öfke kontrol problemi gibi sorunlara daha fazla yatkın olduğu söylenir (25). Fakat duygularını çözümlemek ve sözlere dökerek ifade etmek onlar için zorlayıcı bir eylem olduğundan depresyon ve stres gibi durumları kabullenir, yardım almak yerine mevcut durumu basit nedenlerle geçiştirip üstünü kapatmaya çalışırlar (8).

Aleksitimik özellikler yaygın gelişimsel bozukluklardan Asperger ve fonksiyonel otizmi de anımsatır. Bu bireylerin aleksitimi skorları yüksek olarak karşımıza çıksa da bu bozukluklar, tanı alan bireylerde görülen sınırlı ve yineleyici davranışlar, dil gelişiminde ve iletişimde bozulma, sosyal etkileşimde azlık gibi özellikler ile aleksitimiden ayrışır (23).

2.2.3 Aleksitiminin Yaygınlığı

Aleksitimi üzerine birçok çalışma yapılmış olsa da aleksitimiye epidemiyolojik açıdan değerlendiren çalışmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar incelendiğinde aleksitiminin genel toplum içerisindeki yaygınlığı %6.7 ile %18.8 arasında değişmektedir. Adolesan yaş grubunda gerçekleştirilen çalışmalarda aleksitimi yaygınlığı kızlarda %17.3, erkeklerde %14.6 olarak bulunmuştur. Erişkin popülasyonda ise oranlar kadınlarda %5-10 ve erkeklerde %9-17 olarak bulunmuş olup adolesan popülasyondan çok ciddi farklılık göstermediği görülmüştür (26,27).

Çeşitli psikiyatrik veya psikosomatik sorunların eşlik ettiği örneklerde aleksitimi sıklığının arttığı gözlemlenmiştir. Örneğin; yapılan bir çalışmada panik bozukluğu olanlarda aleksitimi sıklığı %54 olarak bulunurken, sosyal anksiyetesi olanlarda %58 olarak bulunmuştur. Aynı doğrultuda yapılan başka bir çalışmada ise bu oranlar sırasıyla %34 ve %28.3 olarak tespit edilmiştir (27).

Dünya genelinde ve ülkemizde fibromiyalji hastalarında yapılan çalışmalarda, bu örneklem grubunda aleksitimik belirtiler gösterenlerin oranının %48'den %92'ye kadar yükselebildiği görülmüştür. Aynı zamanda aleksitiminin ağrı yoğunluğu, anksiyete ve depresyonla da pozitif ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır (28,29).

Ülkemizde yapılan bir çalışmada sosyal fobi hastalarında aleksitimi yaygınlığı %58 olarak bulunmuştur (27). Yine ülkemizde yapılan başka bir çalışmada ise yeme bozukluğu olan öğrencilerin aleksitimi skorları, yeme bozukluğu olmayanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (30).

Ülkemizde üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmalarda ise tüm öğrenciler arasında aleksitimik belirtiler gösterenlerin oranı %55 ile %65.9 arasında bulunmakla birlikte depresif belirtiler gösteren öğrencilerin aleksitimi skorlarının belirgin düzeyde yüksek olduğu görülmüştür (31).

2.2.4 Aleksitimide Tedavi Yaklaşımları

Aleksitimi kavramının psikosomatik özellik gösteren hastalarda ortaya atılması nedeniyle başlangıçta farmakolojik tedaviler göz önünde bulundurulmuştur. Ancak ilerleyen dönemde aleksitiminin değişken somatik belirtiler ve psikiyatrik bozuklukların aksine bir kişilik bozukluğu olarak nitelendirilmesinin yanı sıra sosyokültürel ve bilişsel boyutlarının da ortaya çıkarılması ile psikoterapik yaklaşımlar da değerlendirilmeye başlanmıştır (32).

Başlangıçta, sahip oldukları güçlüklerden dolayı psikoterapi merkezli tedavilerin aleksitimik bireyler üzerinde yeterli olmadığı düşünülmüştür. Duygularını ifade etme konusunda yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle psikodinamik psikoterapi yaklaşımlarının bu bireyleri anksiyeteye sürüklediği göz önünde bulundurularak destekleyici ve eğitici tedavi yaklaşımlarının benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan bir çalışmada psikodinamik terapilerde tedaviyi bırakma oranının aleksitimi ile ilişkili bulunması bu görüşü destekler niteliktedir. Destekleyici ve eğitici tedavilerin temelinde aleksitimik bireyin duygulanım açısından ne gibi kısıtlılıklara sahip olduğunu bireye açıklamak, kişinin duyguya dayanma gücünü artırarak duygularını zamanla sözel olarak daha iyi ifade edebilmesini sağlamak ve empati becerilerini geliştirmek gibi hedefler yatmaktadır. Aleksitiminin ortaya çıkmasında çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerin de etkili olduğunu savunan görüşlere göre drama ve oyun teknikleri de bu problemi çözme yönünde etkili olabilmektedir (8,33).

Uzmanlar aynı zamanda terapist ve hasta arasındaki uyuşmazlığı aşmak adına kullanılan terapi yönteminin bireye özgü hale getirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Sonuçta bu kişiler duygularını ifade etmekte güçlük çekse de o duyguları içlerinde yaşamaktadır. Bu noktada duygusal ve bilişsel alanlar arasındaki bağı yapılandırmaya yönelik müdahalelerin etkili olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda terapistler aleksitimik bireyleri, duygularını söze dökmesi yönünde cesaretlendirmeli, içgörülerini artırmayı hedeflemelidir (32).

Aleksitiminin psikoterapi temelli tedavi yaklaşımları bağlamında grup terapilerinden de bahsetmek gerekir. Bir kısım görüşe göre yüksek düzey aleksitimi belirtilerinin, terapistin negatif tepkilerine yol açacağı ve hastaların terapiden alacakları faydanın olumsuz yönde gelişmesine sebep olacağı düşünülürken; başka bir görüşe göre aleksitimik bireylerin yaşananları andaki duygulara odaklanması sağlanarak empatik dinlemenin ve bedensel göstergelere yönelen dikkatin, duyguların sözel olarak ifade edilmesinde önemli rol oynadığı ve bu nedenle bu kişilerin grup terapilerinden fayda gördüğü belirtilmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda grup terapisine katılan hastalardaki aleksitimik özellik düzeyinin düşmesi de bu görüşü destekler niteliktedir (32).

Uzmanlar, bireyin bilişsel yöntem ve tekniklerle aleksitimik yapıyı çözümleyerek kavramsallaştırmasının, duygu ve düşüncelerini daha iyi bir şekilde ayırt ederek duygusal gelişimini üst basamaklara taşımasına yardımcı olacağını düşünmektedir. Bu bağlamda bilişsel davranışçı terapisinin de aleksitimi tedavisi kapsamında tercih edilebilecek bir yöntem olduğu ve bu yaklaşımın bedenselleştirmeyi azaltarak duyguların sözel olarak ifade edilmesi yönünde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Ancak literatürdeki çalışma yetersizliği nedeniyle bilişsel davranışçı terapisinin aleksitimi üzerindeki başarısı tartışmaya açık olsa da olumsuz bir etkisinin de olmadığı görüşü hakimdir (32).

2.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; Bolu ili İzzet Baysal Anadolu Lisesi ve İzzet Baysal Abant Mesleki Teknik Lisesi'nde 9. Ve 10. sınıfta öğrenimine devam etmekte olan öğrencilerdeki akran zorbalığı ve aleksitimi sıklığının yanında bu durumları etkileyen faktörlerin saptanması ve akran zorbalığı ile aleksitimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Tıpta uzmanlık tez çalışması olarak yürütülen bu araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 28.04.2023 tarihinde 2023/168 karar numarası ile onaylanmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kesitsel tipte prospektif çalışma modelinde tasarlanmış olup Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir.

3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 09.05.2023 tarihinde alınan izin doğrultusunda Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde 10.05.2023-9.06.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim döneminde Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (İBAMTAL) ve Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi'nde (İBAL) öğrenimine devam eden 9. Ve 10. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcılara ve velilerine çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilerek velilerden yazılı onam alındıktan sonra katılımcıların sosyodemografik bilgilerini, akran zorbalığı tutumlarını ve aleksitimi durumlarını değerlendirmek üzere araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan anket formu yüz yüze uygulanmıştır.

Bu çalışma için yapılan güç analizinde güvenirlik %95, güç %90 ve etki düzeyi 0,20 alınmış ve örneklem sayısı en düşük 258 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada uç değer ve geçersiz anketlerin olabileceği düşünülerek %5 oranında daha fazla anket yapılarak en az 271 katılımcı olması uygun bulunmuştur. Araştırma sırasında toplamda 300 öğrenci ile anket görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Toplanan 300 anketin 19 tanesi yetersiz, eksik veya yanlış doldurulma, 2

tanesi ise dolduran öğrencilerin aktif psikiyatrik rahatsızlığı olması nedeniyle çalışmadan çıkarılmış ve istatistiksel değerlendirmeler 279 kişi üzerinden yapılmıştır.

3.4 Araştırmaya Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri

3.4.1 Dahil Edilme Kriterleri

1. Belirtilen liselerde öğrenimine devam eden öğrenciler
2. İletişim kurabilecek durumda olmak
3. Araştırma konusunda bilgilendirilen ve araştırmaya katılmayı kabul edenler
4. Velilerinden yazılı onam alınanlar

3.4.2 Dışlama Kriterleri

1. Uzman hekim tarafından tanı konulmuş aktif psikiyatrik rahatsızlığı olan bireyler
2. Sözel iletişim kurulamayan veya anketleri doldurmaya engel durumu olan öğrenciler
3. Çalışmaya katılmaya gönüllü olmayanlar
4. Velilerinden onam alınamayanlar

3.5 Araştırmada Kullanılan Veri Toplama ve Ölçüm Araçları

Araştırma için gerekli olan veriler, öğrenim gördükleri okuldaki sınıf ortamlarında öğrencilere yüz yüze uygulanan anket formları ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgiler hakkında soruları içeren anket formu, Olweus Öğrenciler için Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi ve 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) kullanılmıştır.

3.5.1 Tanımlayıcı Sosyodemografik Form

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form ile araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim ve meslek durumları, aile yapısı, kiminle yaşadıkları, sınıf tekrarı, disiplin cezası, okula gelme isteği, okulda kendilerini nasıl hissettikleri, devamsızlık durumları, karne ortalamalarını değerlendiren sorular içermektedir.

3.5.2 Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi

OÖAZ anketi Dan Olweus tarafından 1996 yılında 8-16 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlerin akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama durumlarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir (34). Anketin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise 2008 yılında Hilal Tıprıdamaz Sipahi tarafından yapılmıştır. Analiz sonucunda anketin tamamının Cronbach alfa değeri 0.8094 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin Türkçe uyarlamasının yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Anket zorba ve kurban olma durumlarını değerlendiren iki bölümde incelendiğinde 4-13. Sorular akran zorbalığına uğramayı, 24-33. sorular akran zorbalığı yapmayı değerlendirmektedir. Her iki bölümde de sorulara “Bir ay içerisinde 2 ya da 3 kez” seçeneğinin ya da daha sık bir seçeneğin işaretlenmesi 4-13. sorular için akran zorbalığına uğramayı, 24-33. sorular için de akran zorbalığı yapmayı belirlemektedir. Her iki gruba da dahil olan öğrenciler zorba-kurban olarak nitelendirilmektedir (35)

3.5.3 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)

Kişilerin aleksitimi düzeylerini değerlendirmek amacıyla Taylor ve ark. tarafından 1985 yılında geliştirilen Toronto Aleksitimi Ölçeği; Bagby, Parker ve Taylor tarafından yıllar içerisinde revize edilerek 1994 yılında günümüzde de sıkça kullanılmakta olan 20 soruluk halini almıştır (36). Ölçeğin Türkçeye çevirisi Sayar ve Güleç tarafından 2001 yılında yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Güleç ve ark. tarafından yapılmış ve bu çalışma 2009 yılında yayınlanmıştır. Güleç ve ark. tarafından yapılan analiz sonucunda ölçeğin tamamının Cronbach alfa değeri 0.78, duyguları tanımada güçlük, duyguları ifade etmede güçlük ve dışa vuruk düşünme alt ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri ise sırasıyla 0.80, 0.57, 0.63 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin Türkçe uyarlamasının yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçek toplam aleksitimi skorlarının yanında 3 farklı alt ölçekle kişinin duyguları tanıma güçlüğü, duyguları söze dökme güçlüğü ve dışa vuruk

düşünme durumlarını da değerlendirmektedir. Ölçek 5'li Likert tipi, 20 soruluk bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçekte bulunan 4, 5, 10, 18, 19. Maddeler ters biçimde puanlanır. Duyguları tanıma güçlüğü alt ölçeği 1, 3, 6, 7, 9, 13 ve 14. maddeler olmak üzere 7 maddeden oluşmaktadır. Duyguları Söze Dökmede Güçlük alt ölçeği 5 maddeden oluşmaktadır (madde 2, 4, 11, 12 ve 17). Dışa Vuruk Düşünme alt ölçeği, sekiz maddeden oluşmaktadır (madde 5, 8, 10, 15, 16, 18, 19 ve 20). Anketi dolduracak olan bireylerden hiçbir zaman, nadiren, bazen, sık sık ve her zaman seçeneklerinden kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, yüksek aleksitimi düzeyi ile ilişkilidir (37)

3.6 İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi SPSS 24.0 ile yapılmıştır. Çalışmada ölçek skorları hesaplanmış ve verilerin normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için normallik testleri uygulanmıştır. Örneklem verilerinin normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normal dağılım testleri kullanılmıştır. İlerleyen analizlerde Spearman Korelasyon Testi, Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında ve istatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Sosyodemografik veriler incelendiğinde öğrencilerin %72.4'ü İzzet Baysal Abant Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim görmektedir. Öğrencilerin %14.5'inin 14 yaşında, %47.5'inin 15 yaşında, %38'inin 16 yaşında olduğu belirlendi. Katılımcıların %55.9'u erkek, %44.1'i ise kız olan öğrencilerin %61.5'inin 9. sınıfta eğitim gördüğü saptandı. Katılımcıların %53.4'ü yalnızca bir kardeşi olduğu, %12.9'u hiç kardeşi olmadığı belirtti. Katılımcıların %53.4'ü ailenin ilk çocuğu iken, %35.5'inin ikinci çocuk olduğu görüldü. Anne ve babaların eğitim durumlarına bakıldığında, annelerde %34.3 ve babalarda %33.3 ile her iki grupta da en yaygın durumun lise mezunu olma olduğu görüldü. Katılımcıların %9'unun anne ve babasının boşanmış olduğu, %2.2'sinin ise ayrı yaşadığı belirlendi. (Tablo 1)

Tablo 1: Öğrencilerin demografik verilerinin dağılımı

		n	%
Okul	İBAMTAL	202	72.4
	İBAL	77	27.6
Yaş	14	9	14.5
	15	164	47,5
	16	106	38
Cinsiyet	Erkek	156	55.9
	Kız	123	44.1
Sınıf	9.Sınıf	171	61.5
	10.Sınıf	107	38.5
Sizin dışınızda kaç kardeşiniz var?	Kardeşim yok	36	12.9
	1	149	53.4
	2	79	28.3
	3	12	4.3
	4 ve üstü	3	1.1
Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz?	1.ci	149	53.4
	2.ci	99	35.5
	3.cü	26	9.3
	4 ve sonrası	5	1.8
Annenizin eğitim durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	1	0.4
	İlköğretim Terk	13	4.7
	İlköğretim Mezunu	63	22.7
	Lise Mezunu	95	34.3
	Ön lisans Mezunu	2	0.7
	Üniversite Mezunu	68	24.5
	Yüksek Lisans Mezunu	35	12.6
Babanızın eğitim durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	0	0
	İlköğretim Terk	3	1.1
	İlköğretim Mezunu	51	18.5
	Lise Mezunu	92	33.3
	Ön lisans Mezunu	6	2.2

	Üniversite Mezunu	82	29.7
	Yüksek Lisans Mezunu	42	15.2
Anne-Babanız birlikte mi?	Birlikte	241	86.4
	Boşanmış	25	9.0
	Evli ama ayrı yaşıyor	6	2.2
	Anne vefat etmiş	3	1.1
	Baba vefat etmiş	4	1.4

İBAMTAL: Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

İBAL: Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi

Öğrencilerin %82.4'ünün çekirdek aile yapısında yaşadığı görüldü. Öğrencilerin %15.4'ünün anne ve babaları ile birlikte yaşamadığı belirlendi. Ailenin aylık gelirin bakıldığında, katılımcıların %96.4'ünün aile gelirin asgari ücretin üstünde olduğu saptandı. Katılımcıların %91.4'ü herhangi bir önemli hastalığının olmadığını belirtti. Sınıf tekrarı yapan öğrencilerin oranı %2.2 iken, disiplin cezası alan öğrencilerin oranı ise %5.4 olarak bulundu. Katılımcıların %31.2'si okula az istekli geldiğini, %45.2'si orta seviyede, %17.9'u çok istekli olduğunu ve %5.7'si ise pek çok istekli olduğunu belirtti. Katılımcıların %49.8'i okulda bazen mutlu olduğunu belirtirken, %12.5'lik bir bölüm ise hep mutsuz olduğunu belirtti. Katılımcıların %47.3'ü zorunlu haller dışında okula devamsızlık yaptığını, %52.7'si ise devamsızlık yapmadığını belirtti. Son olarak, katılımcıların %58.4'ünün karnelerinin ortalamasının 85-100 arasında olduğu görüldü. **(Tablo 2)**

Tablo 2: Öğrencilerin özgül yaşam, eğitim ve okul yaşantısı durumlarının dağılımı

		n	%
Evdeki Aile Yapısı	Çekirdek Aile	230	82.4
	Geniş Aile	24	8.6
	Dağılmış	25	9.0
Kiminle yaşıyorsunuz?	Anne ve babamla	236	84.6
	Annemle	24	8.6
	Babamla	10	3.6
	Anneanne-Dedem ile	0	0
	Babaanne-Dedem ile	3	1.1
	Diğer	6	2.2
Ailenizin aylık geliri	Asgari ücretin altında	10	3.6
	Asgari ücretin üstünde	269	96.4
Hiç sınıf tekrarı yaptınız mı?	Evet	6	2.2
	Hayır	273	97.8
Hiç disiplin cezası aldınız mı?	Evet	15	5.4
	Hayır	263	94.6

Bu dönem okula ne derecede istekli geliyorsunuz?	Az	87	31.2
	Orta	126	45.2
	Çok	50	17.9
	Pek çok	16	5.7
Okulda kendinizi genelde nasıl hissedersiniz?	Her zaman mutlu	14	5.0
	Çoğunlukla mutlu	91	32.6
	Bazen mutlu	139	49.8
	Hep mutsuz	35	12.5
Zorunlu haller dışında okula devamsızlık yapar mısın?	Evet	132	47.3
	Hayır	147	52.7
Son karnenizin ortalaması	46-50	4	1.4
	51-69	21	7.5
	70-84	91	32.6
	85-100	163	58.4

OÖAZ anketi değerlendirildiğinde katılımcıların %36.9'u okulu ne sevdiklerini ne de sevmediklerini belirtti. %24.7'si okulu sevdiklerini, sadece %2.9'u ise okulu çok sevdiklerini belirtti. Öğrencilerin %39.4'ü sınıflarında 6 veya daha fazla iyi arkadaşına sahip olduklarını belirtti.

Katılımcıların akran zorbalığına uğrama sıklıkları değerlendirildiğinde %78.1'i geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına maruz kalmadıklarını belirtirken %22'si farklı sıklıklarda akran zorbalığına maruz kaldıklarını belirtti. Akran zorbalığına uğrayan kısmın yaklaşık olarak yarısı bu duruma düzenli olarak maruz kaldıklarını bildirdi. Katılımcıların maruz kaldıkları akran zorbalığı türlerine göre değerlendirme yapıldığında öğrencilerin %29.4'ünün sözel zorbalığa, %17.6'sının dışlanmaya, %22.6'sının hakkında söylentiler yayılmasına ve %6.8'inin fiziksel zorbalığa maruz kaldığı görüldü.

Çalışmamızda akran zorbalığına uğrayan öğrencilerin %63.9'u kendi sınıflarından, %13.9'u daha büyük sınıflardan, %13.9'u yaşıtı ancak farklı sınıflardaki öğrenciler tarafından zorbalığa maruz kaldığını belirtti. Akran zorbalığına uğrayanların %34.3'ü kızlar tarafından %42.5'i erkekler tarafından %20.4'ü ise hem kızlar hem de erkekler tarafından zorbalığa maruz kaldıklarını belirtti. Katılımcıların %56.5'inin ise bir öğrenci grubu tarafından akran zorbalığına maruz kaldığı görüldü. Araştırmada katılımcıların en sık akran zorbalığına uğradıkları yer %21.1 ile sınıf ortamıyken zorbalığa uğrayanların %13.6'sı öğretmen sınıfta

değilken, %7.5'i ise öğretmen sınıftayken zorbalığa maruz kaldıklarını belirtti. Katılımcıların %18,3'ünün akran zorbalığına uğradıkları ve bu durumu birisine anlattıkları ve bu durumu %35.5 oranında en sık arkadaşlarıyla paylaştıkları görüldü.

Katılımcıların %28.3'ü, bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında öğretmenlerin ve okuldaki diğer yetişkinlerin “neredeyse hiçbir zaman” durdurmaya çalışmadıklarını düşündüklerini belirtti. Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında diğer öğrencilerin durdurmaya çalışma sıklığına dair dağılıma bakıldığında, %38.8'i "neredeyse hiçbir zaman", %22.3'ü "bazen" ve %7.9'u "hemen her zaman" cevabını verdi. Son aylarda akran zorbalığına uğrayanların %81.7'si bu durumu evdeki yetişkinlere belirtmediğini veya yetişkinlerin bu durumla ilgilenmediğini belirtti. Akran zorbalığına uğrayan öğrencilerin %72.6'sının ailesinin bu durumla ilgili okulla görüşmedikleri görüldü.

Katılımcıların geçtiğimiz aylarda akran zorbalığı yapma durumları değerlendirildiğinde %86.4'ünün böyle bir duruma dahil olmadığını, %13.6'sının ise diğer öğrencilere zorbalık yaptığı belirlendi. Zorba davranışlar gösteren öğrencilerin yarısının bu durumu sıklıkla gerçekleştirdiği görüldü. Öğrenciler %19.4 ile en sık sözel olarak zorbalıkta bulunduklarını belirtti. Bunu %13.3 ile dışlama, %7.5 ile fiziksel zorbalık, %5.4 ile hakkında dedikodu yayma izledi. Katılımcıların %6.8'i ise sorulnlardan farklı şekilde zorbalık yaptıklarını belirtir. Zorba davranışlarda bulunan öğrencilerin %59.4'ünün öğretmenlerinin, %69.4'nün de ailesinin bu konu ile ilgili onlarla konuşmadıkları görüldü.

Katılımcıların %41.9'unun yaşıtı öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldığını fark etmedikleri görüldü. Yaklaşık üç katılımcıdan biri, bir öğrenciye akran zorbalığı yapılması durumunda bu olaya dahil olabileceğini söyledi. Yine katılımcıların %30.1'i bir öğrenciye akran zorbalığı yapılması durumunda asla bu duruma dahil olmayacaklarını, %28'i ise zorbalığa maruz kalan öğrenciye yardım edeceklerini belirtti. **(Tablo 3)**

Tablo 3: Katılımcıların OÖAZ Anketine Verdiği Yanıtlar

		n	%
Okulu ne kadar seversiniz?	Okulu hiç sevmiyorum	66	23.7
	Okulu sevmiyorum	33	11.8
	Okulu ne seviyorum ne de sevmiyorum	103	36.9
	Okulu seviyorum	69	24.7
	Okulu çok seviyorum	8	2.9
Sınıfında kaç tane iyi arkadaşınız var?	Hiç iyi arkadaşım yok	18	6.5
	1	16	5.7
	2-3	48	17.2
	4-5	87	31.2
	6 ve daha fazla	110	39.4
Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına ne sıklıkta uğradınız?	Geçtiğimiz aylarda olmadı	218	78.1
	1-2 kez	32	11.5
	2-3 kez	10	3.6
	Haftada 1 kez	6	2.2
	Haftada birkaç kez oldu	13	4.7
Bana aşağılayıcı isimler takıldı, alay edildi ya da kırıcı bir şekilde sataşıldı.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	197	70.6
	1-2 kez	44	15.8
	2-3 kez	10	3.6
	Haftada 1 kez	9	3.2
	Haftada birkaç kez oldu	19	6.8
Diğer öğrenciler beni kasıtlı olarak kendi aralarına almadı, arkadaş gruplarından dışladı ya da tamamen yok saydı.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	230	82.4
	1-2 kez	29	10.4
	2-3 kez	7	2.5
	Haftada 1 kez	3	1.1
	Haftada birkaç kez oldu	10	3.6
Dövüldüm, tekmelendim, itilip kakıldım ya da kapalı bir yere kilitlendim.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	260	93.2
	1-2 kez	7	2.5
	2-3 kez	2	0.7
	Haftada 1 kez	2	0.7
	Haftada birkaç kez oldu	8	2.9
Diğer öğrenciler hakkımda yalanlar söyledi ya da asılsız dedikodular yaydı.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	216	77.4
	1-2 kez	38	13.6
	2-3 kez	11	3.9
	Haftada 1 kez	5	1.8
	Haftada birkaç kez oldu	9	3.2
Param ya da eşyalarım çalındı ya da eşyalarım zarar verildi.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	235	84.2
	1-2 kez	25	9.0
	2-3 kez	6	2.2
	Haftada 1 kez	3	1.1
	Haftada birkaç kez oldu	10	3.6
İstemediğim şeyleri yapmam için tehdit edildim ya da zorlandım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	255	91.4
	1-2 kez	17	6.1
	2-3 kez	2	0.7
	Haftada 1 kez	1	0.4

	Haftada birkaç kez oldu	4	1.4
Ailemin kökeni ya da inançlarım hakkında akran zorbalığına uğradım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	251	90.0
	1-2 kez	12	4.3
	2-3 kez	5	1.8
	Haftada 1 kez	0	0
	Haftada birkaç kez oldu	11	3.9
Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler, yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığına uğradım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	236	84.6
	1-2 kez	16	5.7
	2-3 kez	5	1.8
	Haftada 1 kez	4	1.4
	Haftada birkaç kez oldu	18	6.5
Yukarıda sorulanlardan başka bir yolla akran zorbalığına uğradım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	254	91.0
	1-2 kez	10	3.6
	2-3 kez	6	2.2
	Haftada 1 kez	2	0.7
	Haftada birkaç kez oldu	7	2.5
Size akran zorbalığı yapan öğrenci ya da öğrenciler kaçınıcı sınıftalar?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	221	79.2
	Benim sınıfımda	37	13.3
	Başka bir sınıftan yaşıttım	8	2.9
	Büyük sınıf	8	2.9
	Küçük sınıf	2	0.7
	Farklı sınıflarda	3	1.1
Size kimler tarafından akran zorbalığı yapıldı?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	211	75.6
	Bir kız tarafından	9	3.2
	Birkaç kız tarafından	16	5.7
	Bir erkek tarafından	5	1.8
	Birkaç erkek tarafından	24	8.6
	Hem kızlar hem erkekler tarafından	14	5.0
Genellikle kaç öğrenci tarafından akran zorbalığına uğradınız?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	215	77.1
	1 öğrenci	18	6.5
	2-3 öğrencilik bir grup	29	10.4
	4-9 öğrencilik bir grup	12	4.3
	9 kişiden kalabalık bir grup	3	1.1
	Birkaç farklı öğrenci/öğrenci grupları	2	0.7
Akran zorbalığı ne kadar sürdü?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	227	81.4
	1-2 hafta	23	8.2
	1 ay	10	3.6
	6 ay	6	2.2
	1 yıl	3	1.1
	Birkaç yıl	10	3.6
Akran zorbalığına nerede uğradınız?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım.	218	78.4

	Aşağıda belirttiğim yerlerde zorbalığına uğradım.	60	21.6
Geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına uğradığınız yerler	Bahçe / spor sahasında	13	4.7
	Koridorlarda / merdivenlerde	14	5.0
	Sınıfta (öğretmen sınıftayken)	21	7.5
	Sınıfta (öğretmen sınıfta değilken)	38	13.6
	Tuvalette	10	3.6
	Spor salonunda	5	1.8
	Yemekhanede	10	3.6
	Okul yolunda	7	2.5
	Okul otobüs durağında	5	1.8
	Serviste	8	2.9
	Okulda başka bir yerde	17	6.1
Geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına uğradığınızı kimseye söylediniz mi?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	207	74.2
	Akran zorbalığına uğradım, kimseye söylemedim	21	7.5
	Akran zorbalığına uğradım ve birisine söyledim	51	18.3
Akran zorbalığına uğradığınızı kime/kimlere söylediniz?	Sınıf öğretmenin	10	3.6
	Okulda başka bir yetişkin kişi	6	2.2
	Anne-Baba-Veli	14	5.0
	Kardeşlerin	6	2.2
	Arkadaşların	27	9.7
	Başka bir kişi	9	3.2
Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında öğretmenler ya da okuldaki diğer yetişkinler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?	Neredeyse hiçbir zaman	79	28.3
	Nadiren	50	17.9
	Bazen	54	19.4
	Sık Sık	51	18.3
	Hemen her zaman	45	16.1
Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında okuldaki diğer öğrenciler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?	Neredeyse hiçbir zaman	108	38.8
	Nadiren	56	20.1
	Bazen	62	22.3
	Sık Sık	30	10.8
	Hemen her zaman	22	7.9
Geçtiğimiz aylarda, evdeki yetişkinlerden biri okulda uğradığınız akran zorbalığını durdurmaya çalışmak için okulla görüştü mü?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım	228	81.7
	Hayır, görüşmediler	37	13.3
	Bir kez görüştüler	7	2.5
	Birkaç kez görüştüler	7	2.5
Yaşıtın bir öğrencinin akran zorbalığına uğradığını gördüğünüzde ne düşünürsünüz?	Böyle bir şeyi hak etmiş olabilir	56	20.1
	Pek bir şey hissetmem	29	10.4
	Onun için biraz üzülürüm	69	24.7
	Onun için üzülürüm ve ona yardım etmek isterim	125	44.8
	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım	241	86.4

Geçtiğimiz aylarda okulda bir ya da birkaç öğrenciye akran zorbalığı yapılırken siz ne sıklıkta katıldınız?	1-2 kez	19	6.8
	2-3 kez	9	3.2
	Haftada 1 kez	2	0.7
	Haftada birkaç kez oldu	8	2.9
Diğer öğrencilere aşağılayıcı isimler taktım, alay ettim ya da kırıcı bir şekilde sataşım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	225	80.6
	1-2 kez	27	9.7
	2-3 kez	6	2.2
	Haftada 1 kez	5	1.8
Onu kasıtlı olarak kendi aramıza almadım, arkadaş grubumdan dışladım ya da tamamen yok saydım.	Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı	242	86.7
	1-2 kez	23	8.2
	2-3 kez	6	2.2
	Haftada 1 kez	0	0
Onu dövdüm, tekmeledim, itip kaktım ya da kapalı yere kilitledim.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	258	92.5
	1-2 kez	8	2.9
	2-3 kez	3	1.1
	Haftada 1 kez	0	0
Onun hakkında yalanlar söyledim ya da asılsız dedikodular yaydım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	264	94.6
	1-2 kez	6	2.2
	2-3 kez	4	1.4
	Haftada 1 kez	0	0
Parasını ya da eşyalarını ondan aldım ya da eşyalarına zarar verdim.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	263	94.3
	1-2 kez	7	2.5
	2-3 kez	2	0.7
	Haftada 1 kez	1	0.4
İstemediği şeyleri yapması için tehdit ettim ya da zorladım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	258	92.5
	1-2 kez	9	3.2
	2-3 kez	3	1.1
	Haftada 1 kez	1	0.4
Ailesinin kökeni ya da inançları hakkında akran zorbalığı yaptım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	258	92.5
	1-2 kez	4	1.4
	2-3 kez	6	2.2
	Haftada 1 kez	1	0.4
Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığı yaptım.	Geçtiğimiz aylarda olmadı	255	91.4
	1-2 kez	9	3.2
	2-3 kez	5	1.8
	Haftada 1 kez	3	1.1
Yukarıda sorulardan başka bir yolla akran zorbalığı yaptım.	Haftada birkaç kez oldu	7	2.5
	Geçtiğimiz aylarda olmadı	260	93.2
	1-2 kez	8	2.9

	2-3 kez	3	1.1
	Haftada 1 kez	3	1.1
	Haftada birkaç kez oldu	5	1.8
Geçtiğimiz aylarda, akran zorbalığı yaptığınız için öğretmenlerinizden biri sizinle konuştu mu?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım	257	92.1
	Hayır, konuşmadılar	13	4.7
	Evet, bir kez konuştular	7	2.5
	Evet, birkaç kez konuştular	2	0.7
Geçtiğimiz aylarda, akran zorbalığı yaptığınız için evdeki yetişkinlerden biri sizinle konuştu mu?	Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım	249	89.2
	Hayır, konuşmadılar	21	7.5
	Evet, bir kez konuştular	5	1.8
	Evet, birkaç kez konuştular	4	1.4
Sevmediğiniz bir öğrenciye akran zorbalığı yapılmasına katılabileceğinizi düşünüyor musunuz?	Evet	50	17.9
	Belki	35	12.5
	Bilmiyorum	27	9.7
	Sanmıyorum	38	13.6
	Hayır	45	16.1
	Kesinlikle hayır	84	30.1
Yaşıtınız bir öğrenciye akran zorbalığı yapıldığını görür ya da anlarsanız nasıl tepki verirsiniz?	Böyle bir durumu hiç fark etmedim	117	41.9
	Ben de katılırım	9	3.2
	Hiçbir şey yapmam, bu durumun normal olduğunu düşünürüm	6	2.2
	Sadece ne olup bittiğini seyrederim	24	8.6
	Hiçbir şey yapmam ama yardım etmem gerektiğini düşünürüm	45	16.1
	Akran zorbalığı yapılan çocuğa bir şekilde yardım etmeye çalışırım	78	28.0
Okulunda diğer öğrencilerin size akran zorbalığı yapmasından ne sıklıkla korkarsınız?	Asla	169	60.6
	Nadiren	53	19.0
	Bazen	39	14.0
	Sık Sık	9	3.2
	Çok sık	9	3.2
Geçtiğimiz aylarda, akran zorbalığını önlemek için sınıf öğretmeninin genelde ne kadar çaba gösterdiğini düşünüyorsunuz?	Neredeyse hiç	131	47.0
	Oldukça az	41	14.7
	Biraz	44	15.8
	Epeyce	37	13.3
	Çok fazla	26	9.3

Çalışmada, iki farklı okulda okuyan öğrenci gruplarının OÖAZ anketine verdikleri yanıtlar doğrultusunda akran zorbalığına uğrama ve akran zorbalığı yapma durumları ve TAÖ-20 skorları değerlendirildi. Bu değişkenler açısından, İBAMTAL ve İBAL’de öğrenim gören öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmedi ($p=0.863$, $p=0.572$, $p=0.060$). (Tablo 4)

Tablo 4: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20’nin Okullara Göre Değerlendirilmesi

		Ort.	ss	p
OÖAZ Anketi				
Akran Zorbalığına Uğrama	İBAMTAL	14.89	6.84	0.863
	İBAL	14.06	4.31	
-Akran Zorbalığı Yapma	İBAMTAL	13.46	6.29	0.572
	İBAL	13.27	5.95	
TAÖ-20 Toplam Skoru	İBAMTAL	54.47	12.09	0.060
	İBAL	51.17	8.93	
-Duygularını Tanımada Güçlük	İBAMTAL	17.86	7.13	0.104
	İBAL	16.12	5.50	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	İBAMTAL	13.07	4.67	0.072
	İBAL	11.78	3.61	
-Dışa Vuruk Düşünme	İBAMTAL	23.54	3.93	0.881
	İBAL	23.27	3.55	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

İBAMTAL: Bolu Abant İzzet Baysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

İBAL: Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi

$p<0.05^*$

Katılımcıların cinsiyetlerine göre akran zorbalığına uğrama ve akran zorbalığı yapma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmedi ($p=0.785$, $p=0.068$). TAÖ-20 toplam skoru ve alt ölçekleri cinsiyete göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu saptandı. TAÖ-20 toplam skorları değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerde ortalama 52.38 ve kız öğrencilerde ortalama 55.05 olup, bu iki cinsiyet arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.044$). Duyguları tanımada güçlük skorları erkek öğrencilerde ortalama 16.47 ve kız öğrencilerde ortalama 18.53 olup bu iki cinsiyet arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.006$). Duyguları söze dökmede güçlük skorlarına bakıldığında erkek öğrencilerde ortalama 12.14 ve kız öğrencilerde ortalama 13.45 olup bu iki cinsiyet arasındaki fark yine istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.016$). Dışa vuruk düşünme

açısından erkek ve kız öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmadı.

(Tablo 5)

Tablo 5: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi				
-Akran Zorbalığına Uğrama	Erkek	15.22	6.90	0.785
	Kız	13.96	5.27	
-Akran Zorbalığı Yapma	Erkek	14.48	7.80	0.068
	Kız	12.05	2.55	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Erkek	52.38	10.95	0.044*
	Kız	55.05	11.79	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Erkek	16.47	6.77	0.006*
	Kız	18.53	6.59	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Erkek	12.14	4.28	0.016*
	Kız	13.45	4.53	
-Dışa Vuruk Düşünme	Erkek	23.78	3.69	0.079
	Kız	23.07	3.97	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

p<0.05*

Katılımcıların akran zorbalığına uğrama, akran zorbalığı yapma ve TAÖ-20 skorları anne eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca rastlanmadı (p=0.396, p=0.512, p=0.941). **(Tablo 6)**

Tablo 6: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların anne eğitim durumlarına göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi	Anne Eğitim Durumu			
-Akran Zorbalığına Uğrama	İlköğretim Mezunu/Terk	14.07	6.56	0.396
	Lise-Ön lisans Mezunu	14.62	5.22	
	Üniversite Mezunu	14.42	5.93	
	Yüksek Lisans Mezunu	16.13	8.36	
-Akran Zorbalığı Yapma	İlköğretim Mezunu/Terk	12.97	2.92	0.512
	Lise-Ön lisans Mezunu	11.93	2.23	
	Üniversite Mezunu	13.38	6.24	
	Yüksek Lisans Mezunu	13.16	6.22	
TAÖ-20 Toplam Skoru	İlköğretim Mezunu/Terk	52.93	9.20	0.941
	Lise-Ön lisans Mezunu	54.40	10.70	
	Üniversite Mezunu	53.79	11.25	
	Yüksek Lisans Mezunu	52.54	11.30	
-Duygularını Tanımada Güçlük	İlköğretim Mezunu/Terk	16.71	6.41	0.912
	Lise-Ön lisans Mezunu	17.97	7.06	
	Üniversite Mezunu	17.63	6.66	
	Yüksek Lisans Mezunu	16.76	6.24	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	İlköğretim Mezunu/Terk	17.11	7.94	0.763
	Lise-Ön lisans Mezunu	12.86	3.70	
	Üniversite Mezunu	13.02	3.95	

	Yüksek Lisans Mezunu	12.80	4.35	
	İlköğretim Mezunu/Terk	12.63	4.78	
-Dışa Vuruk Düşünme	Lise-Ön lisans Mezunu	12.17	5.26	0.610
	Üniversite Mezunu	23.36	3.03	
	Yüksek Lisans Mezunu	23.41	3.92	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

p<0.05*

Akran zorbalığına uğrama, akran zorbalığı yapma durumları ile katılımcıların babalarının eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmedi (p=0.619, p=0.738). TAÖ-20 skoru ve alt ölçekleri baba eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde, TAÖ-20 toplam skoru ve dışa vuruk düşünme açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görüldü (p=0.017, p=0.009) (**Tablo 7**)

Tablo 7: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların baba eğitim durumlarına göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi	Baba Eğitim Durumu			
	İlköğretim Mezunu/Terk	15.43	7.38	
-Akran Zorbalığına Uğrama	Lise-Ön lisans Mezunu	13.90	4.72	0.619
	Üniversite Mezunu	14.60	6.24	
	Yüksek Lisans Mezunu	15.83	7.79	
	İlköğretim Mezunu/Terk	12.22	2.38	
-Akran Zorbalığı Yapma	Lise-Ön lisans Mezunu	13.30	5.96	0.738
	Üniversite Mezunu	13.56	6.67	
	Yüksek Lisans Mezunu	15.05	8.67	
	İlköğretim Mezunu/Terk	55.41	11.28	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Lise-Ön lisans Mezunu	54.41	10.50	0.017*
	Üniversite Mezunu	50.13	11.27	
	Yüksek Lisans Mezunu	55.98	12.91	
	İlköğretim Mezunu/Terk	18.91	7.78	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Lise-Ön lisans Mezunu	17.55	6.24	0.165
	Üniversite Mezunu	15.91	6.32	
	Yüksek Lisans Mezunu	17.90	7.25	
	İlköğretim Mezunu/Terk	13.17	3.99	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Lise-Ön lisans Mezunu	13.36	4.37	0.057
	Üniversite Mezunu	11.63	4.39	
	Yüksek Lisans Mezunu	12.88	5.04	
	İlköğretim Mezunu/Terk	23.33	3.26	
-Dışa Vuruk Düşünme	Lise-Ön lisans Mezunu	23.50	3.68	0.009*
	Üniversite Mezunu	22.59	3.98	
	Yüksek Lisans Mezunu	25.19	4.15	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

p<0.05*

Katılımcıların akran zorbalığına uğrama, akran zorbalığı yapma ve TAÖ-20 skorları kiminle yaşadıklarına göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmadı ($p=0.787$, $p=0.34$, $p=0.558$) (**Tablo 8**)

Tablo 8: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların kiminle yaşadığına göre değerlendirilmesi

OÖAZ Anketi	Kiminle yaşıyorsunuz?	X	ss	p
-Akran Zorbalığına Uğrama	Anne ve babamla	14.67	6.36	0.787
	Diğer	14.60	5.68	
-Akran Zorbalığı Yapma	Anne ve babamla	13.07	5.19	0.034
	Diğer	15.28	9.91	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Anne ve babamla	53.75	11.55	0.558
	Diğer	52.49	10.50	
Duygularını Tanımada Güçlük	Anne ve babamla	17.31	6.63	0.784
	Diğer	17.72	7.49	
Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Anne ve babamla	12.77	4.42	0.656
	Diğer	12.42	4.54	
Dışa Vuruk Düşünme	Anne ve babamla	23.67	3.84	0.053
	Diğer	22.35	3.62	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

$p<0.05^*$

OÖAZ anketi ve TAÖ-20 skorları katılımcıların daha önce disiplin cezası almış olma durumlarına göre değerlendirildiğinde akran zorbalığı yapma açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlemlendi ($p=0.017$) (**Tablo 9**)

Tablo 9: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların disiplin cezası durumlarına göre değerlendirilmesi

OÖAZ Anketi	Disiplin cezası aldınız mı?	X	ss	p
-Akran Zorbalığına Uğrama	Evet	16.20	6.01	0.067
	Hayır	14.57	6.28	
-Akran Zorbalığı Yapma	Evet	18.33	12.02	0.017*
	Hayır	13.14	5.60	
Toronto Aleksitimi Ölçeği	Evet	57.67	10.51	0.134
	Hayır	53.30	11.42	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Evet	18.93	6.95	0.359
	Hayır	17.26	6.74	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Evet	13.13	3.74	0.542
	Hayır	12.68	4.48	
-Dışa Vuruk Düşünme	Evet	25.60	5.26	0.153
	Hayır	23.36	3.71	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

$p<0.05^*$

Katılımcıların OÖAZ anketine verdikleri yanıtlar okula gelme isteklerine göre değerlendirildiğinde akran zorbalığı yapma açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p<0.001$). TAÖ-20 skorları okula gelme isteğine göre değerlendirildiğinde TAÖ-20 toplam skoru, duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlendi ($p=0.004$, $p=0.024$, $p=0.032$). (Tablo 10)

Tablo 10: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların okula gelme isteklerine göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi	Okula gelme isteği			
-Akran Zorbalığına Uğrama	Az	16.22	7.33	0.055
	Orta	13.47	4.80	
	Çok	14.48	6.51	
	Pek çok	16.19	7.54	
-Akran Zorbalığı Yapma	Az	15.99	9.56	<0.001*
	Orta	11.98	2.65	
	Çok	12.72	4.40	
	Pek çok	12.75	2.54	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Az	57.45	12.23	0.004*
	Orta	52.41	10.70	
	Çok	50.44	9.73	
	Pek çok	51.19	12.01	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Az	19.43	7.48	0,024*
	Orta	16.48	5.84	
	Çok	16.16	6.17	
	Pek çok	17.06	8.98	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Az	13.72	4.67	0,032*
	Orta	12.69	4.26	
	Çok	11.32	4.17	
	Pek çok	11.81	4.18	
-Dışa Vuruk Düşünme	Az	24.30	4.01	0.125
	Orta	23.24	3.70	
	Çok	22.96	3.74	
	Pek çok	22.31	3.61	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

$p<0.05^*$

Katılımcıların OÖAZ anketi ve TAÖ-20 skorları, okulda kendilerini nasıl hissettiklerine göre değerlendirildi. Bu değerlendirmeye göre akran zorbalığına uğrama, TAÖ-20 toplam

skoru, duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük değişkenleri ile öğrencilerin okulda kendilerini nasıl hissettikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p=0.047$, $p<0.001$, $p<0.001$, $p<0.001$). (**Tablo 11**)

Tablo 11: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların okulda kendilerini nasıl hissettiklerine göre değerlendirilmesi

OÖAZ Anketi	Okulda nasıl hissedersiniz?	X	ss	p
-Akran Zorbalığına Uğrama	Her zaman mutlu	15.57	8.76	0.047*
	Çoğunlukla mutlu	13.12	3.75	
	Bazen mutlu	15.42	7.06	
	Hep mutsuz	15.31	6.43	
-Akran Zorbalığı Yapma	Her zaman mutlu	13.64	6.62	0.263
	Çoğunlukla mutlu	12.88	5.66	
	Bazen mutlu	13.55	6.00	
	Hep mutsuz	14.14	7.99	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Her zaman mutlu	43.43	6.70	<0.001*
	Çoğunlukla mutlu	51.75	10.81	
	Bazen mutlu	54.06	9.80	
	Hep mutsuz	60.31	15.64	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Her zaman mutlu	11.14	5.32	<0.001*
	Çoğunlukla mutlu	16.85	6.80	
	Bazen mutlu	17.22	5.62	
	Hep mutsuz	21.89	8.63	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Her zaman mutlu	9.57	2.79	<0.001*
	Çoğunlukla mutlu	11.92	4.47	
	Bazen mutlu	13.16	3.77	
	Hep mutsuz	14.29	6.16	
-Dışa Vuruk Düşünme	Her zaman mutlu	22.71	3.77	0.307
	Çoğunlukla mutlu	22.98	3.58	
	Bazen mutlu	23.69	3.78	
	Hep mutsuz	24.14	4.58	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

$p<0.05^*$

Katılımcıların zorunlu haller dışında devamsızlık yapma durumları ve akran zorbalığına uğrama, akran zorbalığı yapma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p=0.284$, $p=0.131$). TAÖ-20 skorlar devamsızlık durumlarına göre değerlendirildiğinde TAÖ-20 toplam skoru ve duyguları tanımada güçlük açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görüldü ($p=0.037$, $p=0.002$). (**Tablo 12**)

Tablo 12: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların devamsızlık durumlarına göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi	Devamsızlık yapar mısınız?			
-Akran Zorbalığına Uğrama	Evet	14.90	6.23	0.284
	Hayır	14.45	6.29	
-Akran Zorbalığı Yapma	Evet	13.82	6.95	0.131
	Hayır	13.04	5.41	
TAÖ-20 Toplam Skoru	Evet	55.36	12.48	0.037*
	Hayır	51.95	10.07	
-Duygularını Tanımada Güçlük	Evet	18.77	7.14	0.002*
	Hayır	16.12	6.15	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Evet	13.32	4.62	0.057
	Hayır	12.18	4.20	
-Dışa Vuruk Düşünme	Evet	23.27	3.82	0.557
	Hayır	23.65	3.84	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi
 TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

p<0.05*

Katılımcıların OÖAZ anketleri ve TAÖ-20 skorları son dönemdeki karne ortalamalarına göre değerlendirildiğinde akran zorbalığına uğrama ve karne ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlendi (p=0.037) (**Tablo 13**)

Tablo 13: OÖAZ Anketi ve TAÖ-20 skorlarının katılımcıların son karne ortalamasına göre değerlendirilmesi

		X	ss	p
OÖAZ Anketi	Karne Ortalaması			
-Akran Zorbalığına Uğrama	69 ve altı	18.12	7.85	0.037*
	70-84	14.77	6.28	
	85-100	14.07	5.82	
-Akran Zorbalığı Yapma	69 ve altı	14.56	5.58	0.133
	70-84	13.58	6.46	
	85-100	13.13	6.13	
TAÖ-20 Toplam Skoru	69 ve altı	52.28	9.49	0.337
	70-84	52.31	9.87	
	85-100	54.45	12.37	
-Duygularını Tanımada Güçlük	69 ve altı	17.20	5.92	0.286
	70-84	16.48	6.29	
	85-100	17.90	7.10	
-Duyguları Söze Dökmede Güçlük	69 ve altı	12.84	3.62	0.247
	70-84	12.03	3.81	
	85-100	13.08	4.82	
-Dışa Vuruk Düşünme	69 ve altı	22.24	3.78	0.376
	70-84	23.79	3.59	
	85-100	23.47	3.94	

OÖAZ Anketi: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi
 TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği

p<0.05*

Akran zorbalığına uğrama, akran zorbalığı yapma durumları, TAÖ-20 toplam skoru ve alt ölçekleri arasındaki ilişkiler korelasyon testi ile değerlendirildi. Korelasyon testi sonuçlarına göre, akran zorbalığına uğrama ile akran zorbalığı yapma ve duyguları tanımada güçlük alt ölçeği arasında pozitif bir korelasyon olduğu görüldü ($r=0,422$, $p<0,001$ ve $r=0,253$, $p<0,001$). Yine duyguları söze dökmede güçlük ve akran zorbalığına uğrama arasında pozitif bir korelasyon olduğu belirlendi ($r=0.208$, $p<0.001$) TAÖ-20 toplam skorları ile duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük alt ölçekleri arasında çok güçlü bir pozitif korelasyon olduğu saptandı ($r=0,884$, $p <0,001$ ve $r=0,851$, $p<0,001$). Akran zorbalığına uğrama ve dışa vuruk düşünme arasında ise belirgin bir korelasyon görülmedi ($r=0,069$, $p=0,254$). (Tablo 14)

Tablo 14: Korelasyon Testi Sonuçları

		Akran Zorbalığına Uğrama	Akran Zorbalığı Yapma	Duygularını Tanımada Güçlük	Duyguları Söze Dökmede Güçlük	Dışa Vuruk Düşünme	TAÖ-20
Akran Zorbalığına Uğrama	r	1.000					
	p						
Akran Zorbalığı Yapma	r	.422**	1.000				
	p	<0.001					
Duygularını Tanımada Güçlük	r	.253**	.206**	1.000			
	p	<0.001	.001				
Duyguları Söze Dökmede Güçlük	r	.208**	.136*	.718**	1.000		
	p	<0.001	.023	<0.001			
Dışa Vuruk Düşünme	r	.069	.016	.059	.097	1.000	
	p	.254	.792	.326	.108		
TAÖ-20	r	.258**	.191**	.884**	.851**	.393**	1.000
	p	<0.001	.001	<0.001	<0.001	<0.001	

TAÖ-20 : 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği
 $p<0.05^*$

5. TARTIŞMA

Çalışmamızda yer alan öğrenciler akran zorbalığı açısından değerlendirildiğinde %8.2'sinin zorba, %18.2'sinin kurban, %9.6'sının zorba-kurban, %64'ünün ise ne zorba ne kurban olduklarını tespit ettik. Katılımcıları akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama durumları açısından değerlendirdiğimizde, zorba davranışlarda bulunan öğrencilerin %17.8, bu davranışlara maruz kalan öğrencilerin %27.8 oranında olduğunu belirledik. UNESCO'nun 2018 yılında yayınladığı Sustainable Development Goal-4 (SDG4) raporuna göre dünya üzerinde her üç öğrenciden birinin akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir (38). Yine UNESCO tarafından, Health Behaviour in School Age Children (HBSC) çalışmasından elde edilen veriler doğrultusunda yayınlanan raporda dünya genelinde akran zorbalığına uğrama sıklığı %32 olarak belirtilmiştir (39). Bu verilere göre akran zorbalığına uğrama oranının bizim çalışmamız ve dünya genelinde benzerlik gösterdiği görülmektedir. Türkiye'de akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde zorba rolündeki öğrencilerin oranlarının %3.3 ile %33, kurban oranlarının %9.3 ile %41.3, zorba-kurban oranlarının ise %6.4 ile %30.2 arasında değişiklik gösterdiği görülmüştür (18,40–42). Ülkemizde yapılan bazı çalışmaların bulguları ile bizim bulgularımız tutarlılık gösterse de farklı sonuçların elde edildiği çalışmalar da olduğu görülmüştür. Bu farklılıkların çalışmalara dahil olan öğrencilerin yaş, cinsiyet, bölge, okul türü, sosyoekonomik düzey gibi değişkenlerin etkisiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir (18).

Çalışmamızda zorba davranışlar sergileyenlerin başvurdukları zorbalık türlerine baktığımızda öğrencilerin %19.4'ünün sözel zorbalık, %18.5'inin sosyal zorbalık, %7.5'inin ise fiziksel zorbalıkta bulunduğunu saptadık. Kurbanların maruz kaldıkları zorbalık türünü değerlendirdiğimizde ise öğrencilerin %29.4'ünün sözel, %6.8'inin fiziksel, %40.2'sinin ise sosyal zorbalığa maruz kaldığını gördük. Amerika'da yapılan bir çalışmada son aylarda zorba

davranışlar sergileyen öğrenciler, yaptıkları zorbalık türüne göre değerlendirildiğinde sözel zorbalık oranının %37.4, fiziksel zorbalık oranının %13.3, sosyal zorbalık oranının ise %27.2 olduğu belirtilmiştir. Kurbanlara hangi türden zorbalığa maruz kaldıkları sorulduğunda sözel zorbalığa maruz kalanların %36.5, fiziksel zorbalığa maruz kalanların %12.8, ve sosyal zorbalığa maruz kalanların %41 olduğu görülmüştür (2). Türkiye’de yapılan çalışmalarda da sözel zorbalık en sık görülen zorbalık türü olarak belirtilmiştir (40,43). Çalışmada elde ettiğimiz sonuçlar ile belirtilen çalışmalardaki sonuçlar arasında yüzdesel olarak farklılıklar bulunsa da başvuru ve maruz kalınan zorbalık türlerinin sıklığı açısından bulgular örtüşmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin en sık sınıfta akran zorbalığa maruz kaldıkları görülürken bunu koridorlar ve bahçe/oyun alanları takip etmektedir. Pişkin ve ark. da çalışmasında öğrencilerin en fazla sınıfta akran zorbalığına maruz kaldığını, bunu koridorlar, okul dışı alanlar ve oyun alanlarının izlediğini belirtmiştir (42). Bu bulgular bizim çalışmamızla büyük ölçüde örtüşmektedir. Kanada, Amerika ve Avrupa’da yapılan çalışmalarda öğrencilerin en fazla oyun alanlarında, sonrasında koridorlar ve sınıflarda akran zorbalığına maruz kaldıkları belirlenmiştir (12,42,44). Farklı ülkelerde yapılan çalışmaların bizim bulgularımızla örtüşmediği görülmektedir. Bu durum kültürel farklılıklar nedeniyle ortaya çıkmış olabilir.

Çalışmamızda zorba ve kurban olma durumları cinsiyete göre değerlendirildiğinde anlamlı bir istatistiksel fark gözlenmemiştir. Ülkemizde ve dünyada zorba ve kurban olma durumlarının bizim bulgularımızın aksine cinsiyetle ilişkili bulunduğu çalışmalar da mevcuttur. DSÖ’nün 2018’de yayınlanan HSBC verilerine göre tüm yaşlarda erkeklerin kızlara göre daha fazla zorbalık eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Kanada’da erkeklerin, İsviçre’de ise kızların daha fazla zorbalığa maruz kaldığı saptanmıştır (45). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da erkeklerin zorbalığa daha yatkın oldukları gözlenmiştir (46,47). Erkeklerin zorbalığa daha yatkın olmalarının kültürümüzdeki cinsiyet kalıpları ile ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir (48).

Çalışmamızda akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama durumları anne-baba eğitim düzeyi ile karşılaştırıldığında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Birçok çalışmada bizim bulgularımıza benzer olarak anne-baba eğitim düzeyi ile akran zorbalığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (40,47,49). Bizim bulgularımızın aksine İzmir’de yapılan bir çalışmada anne eğitim düzeyinin sözel ve cinsel zorbalık kurbanı olma durumlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (50). Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda akran zorbalığının baba eğitim durumu ile ilişkili olduğu, babanın eğitim durumu düştükçe akran zorbalığına dahil olma ihtimalinin arttığı belirtilmiştir (43,51,52).

Çalışmamızda katılımcıların anne ve babalarıyla yaşama durumları değerlendirildiğinde anne ve babasıyla yaşamayan öğrencilerin akran zorbalığı yapma eğiliminin daha yüksek olduğunu gördük. Bu konuda yapılan araştırmalarda okulda akran zorbalığına maruz kalma durumunun, aile içi çatışmalar, boşanmalar, ebeveynlerden birinin kaybı veya ayrı yaşama gibi faktörlerle ilişkili olabileceği belirtilmiştir (53–55). Arslan ve ark. yaptıkları çalışmada akranlarına zorba davranışlarda bulunan öğrencilerin ebeveyn ilgisinden yoksun büyüdüklerini belirlemiştir (56). Amerika’da gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveynlerinden daha fazla destek gören ergenlerin akran zorbalığının tüm türlerine daha az dahil oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ebeveyn desteğinin sadece zorba rolü açısından değil akran zorbalığına uğrama açısından da koruyucu olduğu belirtilmiştir (2). Yine farklı çalışmalarda ev ortamındaki çeşitliliğin, kurban rolünde olanlar için kişinin zorbalığa karşı dayanıklılığında pay sahibi olabileceği belirtilmiştir (57,58). Ebeveynleriyle olumlu ilişkiler içerisinde olan ergenlerin, ebeveynlerinin rehberliğinde, akran zorbalığına maruz kalma gibi durumlarla daha iyi bir şekilde başa çıkma fırsatına da sahip oldukları düşünülmektedir (59,60).

Çalışmamızda daha önce disiplin cezası almış olma durumunun akran zorbalığı yapma açısından anlamlı olduğunu belirledik. Bu durum bize daha önce disiplin cezası almış olan öğrencilerin akran zorbalığı yapma eğilimlerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek

olabileceğini göstermektedir. Olweus, devamlı olarak zorba davranışlar sergileyen öğrencilerin okul kurallarına uyma konusunda da olumsuz davranışlar sergilediğini belirtmiştir (61). Zorba rolündeki öğrencilerin daha fazla agresyon ve dürtüsellik problemleri taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda disiplin cezası alma durumu ile akran zorbalığı yapma durumları arasındaki ilişkinin daha anlaşılabilir hale geldiği düşünülmektedir (62). Yine zorba rolündeki öğrencilerin sadece akranlarına karşı değil okuldaki veya evdeki yetişkinlere karşı da olumsuz davranışlar içerisinde bulunabildiği görülmüştür. Bu nedenle okula ve okuldaki kurallara uyum sağlama açısından yetersiz olarak görülmektedirler (10,15). Benzer çalışmalarda akranlarına zorbalık yapma eğiliminde olan öğrencilerin ceza gerektiren davranışlarda bulunma ihtimalinin de daha yüksek olduğu belirtilmektedir (63). Camodeca, Jacobs ve Menesini de araştırmalarının sonucunda zorba rolündeki öğrencilerin okuldan kaçma ve kuralları ihlal etme gibi eylemler içerisinde bulunma eğilimlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir (64–66). Bu çalışmaların sonuçları ile bizim çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin okula geliş istekleri azaldıkça akran zorbalığı yapma eğilimlerinin arttığını belirledik. Öztürk ve ark. çalışmalarında okulu sevmeyen öğrencilerin akran zorbalığı yapma eğilimlerinin, okulu seven öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir (46). Nansel ve ark. da özellikle zorba davranışlar sergileyen öğrencilerin okulu sevmediklerini ve akademik başarılarının düşük olduğunu belirtmişlerdir (67). Wolke ve ark. ise araştırmaları sonucunda bizim bulgularımızın tersine zorba davranışlar sergileyen öğrencilerin okula gitmeye daha istekli olduklarını ve daha az devamsızlık yaptıklarını, okul başarılarının da daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (12,62). Çalışmamızda akran zorbalığına uğrama durumu ile okula gelme isteği arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamış olsa da başka çalışmalarda, bizim bulgularımızın aksine, okula gelme isteğinin akran zorbalığına uğrama durumuyla ilişkili olduğu sonucuna varıldığını gördük. Yapılan çalışmalara göre zorbalığa maruz kalan çocukların hissettikleri negatif duygular nedeniyle okula gitme istekleri de belirgin

şekilde azalmaktadır (15). Furlong ve ark. akran zorbalığına uğrayan öğrencilerin okula gelme isteklerinin diğer öğrencilere göre belirgin düzeyde düşük olduğunu ve okula bağlılıklarının da azaldığını belirtmişlerdir (68). Yine benzer çalışmalarda zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okula gitmek istememe davranışı gösterdikleri belirtilmiştir (69–71). Araştırmacılar bu durumu devamlı olarak akran zorbalığına maruz kalan çocukların okul ortamını sevmedikleri ve buna bağlı olarak okula gelme konusunda daha az istekli olma eğilimi göstermeleriyle açıklamaktadır (72).

Yaptığımız araştırma sonucunda öğrencilerin okulda kendilerini mutsuz hissetmeleriyle akran zorbalığına uğrama durumlarının ilişkili olabileceğini belirledik. Karatzias ve ark.'nın çalışmasında akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin negatif duyguları diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda hissettikleri görülmüştür (73). Boulton ve Underwood ise, bizim çalışmamıza benzer şekilde, zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okul içerisinde daha mutsuz olduklarını belirtmişlerdir (74). Yine Dulmuş ve ark.'nın yaptığı çalışmaya göre akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumda olma olasılığı bu duruma maruz kalmayan öğrencilere göre daha yüksektir (75). Arslan ve Savaşer de çalışmalarında okulu sevmeyen öğrencilerin okulda daha fazla akran zorbalığına maruz kaldıklarını belirlemişlerdir (19).

Çalışmamızda akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin karne ortalamalarının daha düşük olduğunu gördük. Olweus, çalışmalarında kurban rolündeki öğrencilerin, akran zorbalığına dahil olmayanlara göre daha düşük okul başarıları gösterdiklerini belirtmiştir (76). Hazler, Hoover ve Oliver çalışmalarında okulda zorbalığa uğrayan on öğrenciden dokuzunun karne ortalamalarında düşüş olduğunu tespit etmişlerdir (77). Benzer şekilde başka çalışmalarda da zorbalığa uğrayan öğrencilerin bu durum nedeniyle okul başarılarının düştüğü ve diğer öğrencilere göre daha fazla mazeretsiz devamsızlık yaptıkları görülmüştür (78,79). Çalışmamızda devamsızlık durumları ile akran zorbalığı arasında anlamlı bir ilişki

saptanmamış olsa da bu iki durumun birbiriyle ilişkili olduğunu destekleyen birçok çalışma mevcuttur (19,80,81). Bu durumun akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin okula gittiklerinde bu durumla yüzleşmektense evde kalıp kendilerini güvende tutma ihtiyacı hissetmeleri nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir (49,82). Akran zorbalığının sebep olduğu devamsızlığın da akademik başarının düşmesine sebep olabildiğiyle ilgili görüşler de mevcuttur (80). Yine yapılan araştırmalar bizim bulgularımızdan farklı şekilde zorba davranışlar sergileyen öğrencilerin de düşük okul başarısı gösterebileceğini göstermektedir (83). Bazı çalışmalarda zorba rolündeki öğrencilerin de okul başarılarının diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu ve sorumluluklarını yerine getirmedikleri görülmüştür (84,85). Ülkemizde ergenlerle yapılan çalışmalarda akran zorbalığı yapan öğrencilerin akademik başarısının daha düşük olduğu bulunmuştur (43,86). Yine ülkemizde yapılan bir çalışmada öğrencilerin akademik başarısı düştükçe zorba davranışlarının arttığı belirtilmiştir (43).

Çalışmamızda kız öğrencilerin duyguları tanımada güçlük, duyguları söze dökmede güçlük ve TAÖ-20 toplam skorları erkeklerden belirgin olarak yüksek bulundu. Bizim çalışmamıza benzer şekilde Catalina ve ark.'nın çalışmasında da duyguları tanımlamada güçlük ve duyguları ifade etmede güçlük alt ölçeklerinde kızların skorları erkeklere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu durum kızların duygularını tanımlama ve ifade etmekte erkeklere göre daha çok zorlandıklarını göstermektedir (87). Moriguchi ve Kamm'ın çalışmasında ise TAÖ-20'nin alt ölçekleri değerlendirildiğinde cinsiyetler arasında farklı sonuçlar çıktığı görülmüştür. Örneğin kız öğrencilerde duyguları tanımada güçlük skorları daha yüksek bulunmuşken erkeklerde dışa vuruk düşünme skorları yüksek bulunmuştur (88). Yapılan birçok çalışma göz önünde bulundurulduğunda kızların aleksitimiye erkeklere göre daha yatkın olduğu bilinmektedir (26,87,89). Sarman ve Tuncay'ın ülkemizde lise öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada da kızların TAÖ-20 skorlarının erkeklere göre yüksek olduğu belirtilmiştir (90) Belirtilen çalışmaların bulguları bizim bulgularımızla örtüşse

de literatürde erkeklerin aleksitimi skorlarının yüksek olarak saptandığı çalışmalar da mevcuttur (91–94). Bazı çalışmalarda ise aleksitimi skorlarının cinsiyete göre bir farklılık göstermediği bulunmuştur (25,95–97).

Çalışmamızda babanın eğitim durumu ile dışa vuruk düşünme alt ölçeği ve TAÖ-20 toplam skorları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirledik. TAÖ-20 ve alt ölçeklerin skorları ile anne eğitim durumu arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlamadık. Yapılan çalışmalarda düşük eğitim düzeyinin, düşük sosyoekonomik düzey ve artmış aleksitimik özelliklerle ilişkili olabileceği belirtilmiştir. (8,98,99). Çocuklukta duygulanımların ve hayal etme kapasitesinin gelişiminin, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durumundan etkilenebileceği belirtilmektedir (91,98). Joukamaa ve ark. çalışmalarında yüksek aleksitimi skorlarının annenin düşük eğitim düzeyi ve dağılmış aile düzeni ile ilişkili olduğunu saptamıştır (26). Çalışmamızda öğrencilerin aleksitimi düzeyi, ailenin sosyoekonomik durumu ile değerlendirilmemiş olsa da yapılan çalışmalarda sosyoekonomik durumun anne-baba eğitim düzeyiyle ilişkilendirilmesi bizim çalışmamız açısından destekleyici veriler ortaya koymaktadır. Literatürde anne-baba eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların aleksitimi düzeylerinin azaldığını belirten başka çalışmalar da mevcuttur (100,101). Anne-baba eğitim düzeyinin artması, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda daha fazla bilgiye sahip olmalarına, kendi duygularıyla ilgili öz farkındalıklarının artmasına dolayısıyla çocuklarıyla daha etkin bir iletişim kurmalarına ve çocuklarının duygularını ifade etmeleri konusunda destekleyici yaklaşımlar benimsemelerine olanak tanır. Bu doğrultuda eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarında aleksitimik özelliklerin görülme ihtimali azalır (102,103). Ancak aleksitiminin kuramsal temellerine göre genetik faktörlerin en az çevresel faktörler kadar aleksitimik özelliklerin ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünüldüğünde ebeveynlerin eğitim düzeyi ile aleksitimi arasında bir ilişki bulunamaması da kabul edilebilir bir sonuçtur (104,105). Örneğin; Bostan ve ark. lise öğrencilerinde baba eğitim durumunun, öğrencilerin aleksitimi skorları

üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir (106). Lumley ve ark.'nın çalışmasında da anne-baba eğitim durumu ve aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (107)

Çalışmamızda anne ve baba ile veya başka biriyle yaşama durumlarının aleksitimi ile ilişkili olmadığını belirledik. Bizim bulgularımıza benzer şekilde ergenlerin ebeveynleri ile yaşama durumlarının aleksitimi düzeyleriyle ilişkili olmadığını belirten çalışmalar mevcuttur (87,108). Bazı çalışmalarda ise bizim bulgularımızın aksine ebeveyn-çocuk etkileşiminin gerçekleşmediği durumda aleksitimik belirtilerin görülme ihtimalinin, ebeveynleri ile yaşayan çocuklara göre daha fazla olduğu belirtilmiştir (89,109). Sarman ve Tuncay'ın çalışmasında da ebeveynleriyle yaşayan öğrencilerin TAÖ-20 toplam skorlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir (90). Yaşadığı ortamda anne-baba güvenini ve desteğini göremeyip duygularını açıkça ifade edemeyen ergenlerde aleksitimi görülme olasılığının daha yüksek olduğu söylenmektedir (87,90,110).

Çalışmamızda katılımcıların duyguları tanımada güçlük, duyguları ifade etmede güçlük ve TAÖ-20 toplam skorları arttıkça hem okula gitme isteklerinin daha az olduğunu hem de okulda kendilerini daha mutsuz hissettiklerini gördük. Yine duyguları tanımada güçlük ve TAÖ-20 skorları yüksek olan öğrencilerin zorunlu haller dışında daha fazla devamsızlık yaptıklarını belirledik. Literatüre baktığımızda okulda akranları ve diğer kişilerle iletişimde güçlük çeken ergenlerin okuldaki sosyal ilişkilerden kaçındıkları görülmektedir (111). Honkalampi ve ark.'nın çalışmasında aleksitimik özellikler gösteren öğrencilerin sosyal ilişkiler kurmada daha fazla zorlandıkları ve bu durumun onlar için bir stres faktörü olduğu belirtilmiştir (89). Aleksitimi nedeniyle duygularını tanıma ve ifade etmede zorlanan ergenlerin, sosyal ilişkiler kurmada yaşadıkları zorluk nedeniyle akranları ile düzgün arkadaşlıklar kurmaları veya bir arkadaş grubunda yer almaları zorlaşabilmektedir. Bu nedenle sosyal izolasyona maruz kaldıkları ve okuldan uzaklaştıkları görülmektedir (112). Yine başka çalışmalarda aleksitimik özellikler gösteren öğrencilerin okula gitmeyi istemedikleri ve daha

düşük akademik başarı gösterdikleri görülmüştür (113–115). Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar bizim bulgularımızı desteklemektedir. Düşük akademik başarının da birçok problemle ilişkili olduğu bilinen bir olgudur (116). Bizim çalışmamızda aleksitiminin karne ortalaması ile ilişkisi değerlendirildiğinde anlamlı bir fark görülmemiş olsa da başka çalışmalarda akademik başarısı düşük olan veya sınıf tekrarı yapan öğrencilerin aleksitimi skorlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (89,90). Ergenlerin duygularını tanımlama ve düzenleme yeteneklerinin akademik başarılarını geliştirmelerinde etkili olabildiği düşünülmektedir (117).

Çalışmamızda akran zorbalığı ve aleksitimi ilişkisini değerlendirdiğimizde TAÖ-20 toplam skorlarının akran zorbalığı yapma, akran zorbalığına uğrama, duyguları tanımada güçlük, duyguları söze dökmede güçlük ve dışa vuruk düşünme durumlarıyla ilişkili olduğunu saptadık. Yine akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama durumları ile duyguları tanımada güçlük, duyguları söze dökmede güçlük ve TAÖ-20 toplam skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu belirledik. Bu sonuçlar bize kişinin aleksitimi düzeyi arttıkça, akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığına uğrama olasılığının artabileceğini; kişinin akran zorbalığına uğraması ve akran zorbalığı yapması durumlarında duygularını tanıma ve ifade etmede güçlük çekebileceğini ve aleksitimi düzeyinin yüksek olabileceğini gösterir. Literatürde bizim bulgularımıza benzer şekilde akran zorbalığı ile aleksitimi düzeylerinin ilişkili olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (118,119). Ülkemizde ve dünyada yapılan farklı çalışmalarda yüksek aleksitimi düzeylerinin akran zorbalığına uğrama açısından bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir (120–122). Zorbalığa maruz kalma durumlarında kişinin aleksitimiden kaynaklanan duyguları ifade etme yetersizliğinin, kurbanları olumlu sosyal ilişkilerden izole ederek bu istismarı artırdığı belirtilmiştir (123). Kişinin aleksitimik yatkınlığı akran zorbalığına maruz kalma gibi durumlarda, bu durumların yol açtığı duygusal sonuçlarla başa çıkma kapasitesini azaltmaktadır (121). Aynı zamanda aleksitimi, mantık dışı sosyal inançlarla ilişkili olduğundan sosyal ilişkilerin, kişiye zorbalık yapılmış gibi algılanması ve olumsuz olarak

yorumlanması riskini doğurmaktadır (124). Aleksitimik özelliklerin akran zorbalığı gibi tekrarlayan olumsuz deneyimler sonucunda artabileceği veya ortaya çıkabileceği düşünülmektedir (118,125,126). Aleksitimik özelliklerin kişinin akran zorbalığı gibi zorlayıcı durumlarla başa çıkma yeteneğini de düşürdüğü belirtilmektedir (127). Sürekli ve şiddetli şekilde akran zorbalığına maruz kalmanın duyguları tanıma ve işlemeye yönelik girişimlere engel olan bir faktör olduğu ve bu durumun kurbanları, bütün çaba ve düşüncelerini maruz kaldıkları zorbalıktan uzaklaşmak için kullanmaya yönlendirdiğiyle ilgili kuşkular mevcuttur. Bunlara ek olarak zorbalığa maruz kalma nedeniyle ortaya çıkan negatif duyguları tanımak, çözümlemek ve ifade etmek; acı çekmekten ve bu duygularla başa çıkmaktan uzak durmayı tercih eden kurbanlar açısından oldukça zorlayıcı olabilmektedir (118). Bu bağlamda aleksitimik özellikler gösteren bireylerin akran zorbalığına uğrama açısından bir hedef haline gelmelerinin yanında, akran zorbalığına maruz kalmanın kişide aleksitimik özellikler gelişmesine neden olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (126). Parker ve ark. ergenlerdeki aleksitimi yapısının sabit bir kişilik özelliğinden ziyade hala gelişmekte olan duygusal farkındalık düzeylerini, duyguları ifade etme ve düzenleme yeteneğini yansıtan dinamik bir olgu olduğundan bahseder (128). Yani ergenler bilişsel olarak olgunlaşma gösterirken duyguları tanıma, anlama ve ifade etme becerilerini de geliştirirler (129). Bu nedenle ergenlik döneminde akran zorbalığına maruz kalma durumlarının kişinin duygusal açıdan gelişimini etkileyerek aleksitimik bir yapı kazanmasına neden olacağı düşünülmektedir (126,128).

Bahsettiğimiz bulgulara ek olarak akran zorbalığına uğrama durumunun akran zorbalığı yapma durumuyla da ilişkili olduğunu saptadık. Bu bulguya göre akran zorbalığına uğrayan bir kişinin akran zorbalığı yapma ihtimalinin de uğramayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Wachs ve ark. çalışmalarında zorba-kurban rolü için aleksitiminin aracı rolüne dikkat çekmektedir. Akran zorbalığına maruz kalan ergenlerde aleksitimi geliştiği ve buna bağlı

olarak da kişinin zorba davranışlar sergileme eğiliminin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunların yanı sıra özellikle zorba rolünde olanların aleksitimi açısından değerlendirilmesinin uygun olabileceği önerilmektedir (127).

Akran zorbalığı yapan bireylerin zorba davranışları, buna maruz kalanların acı çekmesine neden olsa da zorbaların da zayıf psikolojik, duygusal ve sosyal uyum gösterdikleri, kendilerini ifade etmede problem yaşadıkları, dışlanmaya maruz kaldıkları ve okulu bırakma durumlarını yaşadıkları belirtilmiştir (130). Sergiledikleri bu davranışların zorbalar için de önemli ve uzun süreli sonuçlar doğurabileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir (118). Bazı çalışmalarda tehdit olarak algılanan olumsuz duyguları dönüştürmek ve duygusal ilişkileri en aza indirmek amacıyla aleksitiminin bir savunma mekanizması olarak da ortaya çıkabileceği belirtilmiştir (131). Aşırı şiddet davranışı gösteren kişiler de bu eylemlerin kişide yarattığı vicdani rahatsızlığı bastırmak amacıyla aleksitimik özellikler geliştirebilmektedir (132). Yorumla oldukça açık olsa da benzer özellikler, bazı zorbalarda da sergiledikleri saldırgan davranışların psikolojik sonuçlarından kendilerini korumak amacıyla ortaya çıkabilir (133,134). Bizim bulgularımızla da örtüşen bu sonuçlara göre akran zorbalığı yapma durumunda da kişide aleksitimik özellikler gelişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmaya tek bir il merkezindeki yalnızca iki farklı lise türünde eğitim gören öğrencilerin dahil edilmiş olması çalışmanın kısıtlılıkları olarak değerlendirilebilir. Birden fazla il ve ilçede fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve özel liseler gibi farklı lise türleri de dahil edilerek yapılacak çalışmalarda daha kapsamlı verilere ulaşılabilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada öğrencilerin %14.5'inin 14 yaşında, %47.5'inin 15 yaşında, %38'inin 16 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların %55.9'unun erkek, %44.1'inin kız olduğu görülmüştür.

Katılımcıların %31.2'si okula az istekli geldiğini, %45.2'si orta seviyede, %17.9'u çok istekli olduğunu ve %5.7'si ise pek çok istekli olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %5'i okulda her zaman mutluyken, %49.8'i okulda bazen mutlu olduğunu, %12.5'lik bir bölüm ise hep mutsuz olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %47.3'ü zorunlu haller dışında okula devamsızlık yaptığını, %52.7'si ise devamsızlık yapmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların %36.9'u okulu ne sevdiklerini ne de sevmediklerini, %24.7'si okulu sevdiklerini, sadece %2.9'u ise okulu çok sevdiklerini belirtmiştir.

Katılımcıların %78.1'i geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına maruz kalmadıklarını belirtirken %22'si farklı sıklıklarda akran zorbalığına maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin %29.4'ünün sözel zorbalığa, %17.6'sının dışlanmaya, %22.6'sının hakkında söylentiler yayılmasına ve %6.8'inin fiziksel zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür.

Akran zorbalığına uğrayanların %34.3'ü kızlar tarafından %42.5'i erkekler tarafından %20.4'ü ise hem kızlar hem de erkekler tarafından zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Akran zorbalığına en sık maruz kalınan yer sınıfken 2. sırada koridorlar, 3. sırada bahçe-oyun alanları olduğu görülmüştür. Sınıfta gerçekleşen akran zorbalığının %35 oranında öğretmen sınıftayken meydana geldiği belirtilmiştir.

Katılımcıların %13.6'sı zorba davranışlarda bulunduklarını belirtmiştir. Bunların %19.4'ü sözel olarak, %13.3'ü dışlayarak, %7.5'i fiziksel olarak %5.4'ü ise dedikodu yaparak akran zorbalığında bulunduklarını belirtmiştir.

Akran zorbalığına uğrama ve akran zorbalığı yapma ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Daha önceden disiplin cezası almış olmanın akran zorbalığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Okula gelme isteği daha az olan öğrencilerin akran zorbalığı yapmaya daha eğilimli olduğu görülmüştür.

Okulda akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin kendilerini okul içerisinde daha mutsuz hissettikleri belirlenmiştir.

Karne ortalaması diğer öğrencilere göre daha düşük olan katılımcıların akran zorbalığına daha fazla uğradıkları saptanmıştır.

Katılımcıların aleksitimi düzeylerinin cinsiyetleri ile ilişkili olduğu, kız öğrencilerin aleksitimi skorlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların anne eğitim durumlarının aleksitimi ile ilişkili olmadığı görülürken baba eğitim durumu ile aleksitimi seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların aleksitimi düzeyleri arttıkça okula gelme isteklerinin azaldığı görülmüştür.

Çalışmada katılımcıların aleksitimi skorları yükseldikçe okulda kendilerini daha mutsuz hissettikleri belirlenmiştir.

Katılımcıların mazeretsiz devamsızlık yapma durumlarıyla aleksitimi düzeylerinin ilişkili olduğu görülmüştür.

Çalışmada akran zorbalığı ile aleksitiminin birbiriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Aleksitimik belirtiler gösteren bireylerin akran zorbalığına uğrama açısından daha yüksek riske sahip olduğu, akran zorbalığı yapma eğilimlerinin de daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akran zorbalığının günümüzde ve ilerleyen dönemde kişi ve toplum açısından yol açabileceği sorunların önüne geçilmesi amacıyla öğrenciler, eğitimciler ve velilere gerekli

eğitimler verilmeli, toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Ülkemizde geliştirilmiş olan akran zorbalığı önleme programları daha etkin şekilde uygulanmalıdır.

Aleksitimi nedeniyle karşılaşılabilecek sorunların önlenmesi amacıyla aleksitimik özellikler gösteren bireyler tanınmalı ve bu bireylere gerekli destek ve tedaviler planlanmalıdır.

Akran zorbalığı ve aleksitimi konusunda daha kapsamlı ve farklı metodolojide araştırmalar yapılarak bu iki kavram arasındaki ilişki daha net bir şekilde aydınlatılmalıdır.

7. KAYNAKÇA

1. Leach F. Learning to be violent: The role of the school in developing adolescent gendered behaviour. *Compare*. 2003;33(3):385–400.
2. Wang J, Iannotti RJ, Nansel TR. School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. *Journal of Adolescent Health*. 2009 Oct;45(4):368–75.
3. de Vries EE, Verlinden M, Rijlaarsdam J, Jaddoe VWV, Verhulst FC, Arseneault L, et al. Like Father, like Child: Early Life Family Adversity and Children's Bullying Behaviors in Elementary School. *J Abnorm Child Psychol*. 2018 Oct 1;46(7):1481–96.
4. Özdiğer Arslan S, Savaşer S. OKULDA ZORBALIK [Internet]. Available from: www.meb.gov.tr
5. GÖK F, CENKSEVEN ÖNDER F. Lise Öğrencilerinde Akran Zorbaliğine Maruz Kalma: Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Anne-Babaya Duygusal Erişilebilirlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2018 Aug 31;14(2):635–52.
6. Önal Sönmez A, Arslandoğdu S, Aksoy YG, Yentürk Z, Yavuz M. Akran Zorbaliğının, Aleksitimi, Üst Biliş ve Eşlik Eden Ruhsal Sorunlar ile İlişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020 Jan 1;0–0.
7. Khan AN, Jaffee SR. Alexithymia in individuals maltreated as children and adolescents: a meta-analysis. Vol. 63, *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*. John Wiley and Sons Inc; 2022. p. 963–72.
8. KOÇAK R. ALEKSİTİMİ: KURAMSAL ÇERÇEVE TEDAVİ YAKLAŞIMLARI ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2002;001-030.
9. Gökkaya F, Sütcü ST. Ortaokul Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimi ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkide Aleksitiminin Aracı Rolü. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* [Internet]. 2018 Jan 1 ;6(15):43–70. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari/issue/66476/1040675>
10. Olweus DA. Bullying in schools: facts and intervention [Internet]. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/228654357>
11. ÖZERK H. İnsanın Saldırgan ve Şiddet İçeren Davranışlarını Psikoterapi Kuramlarının Ele Alış Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2021 Oct 13;
12. Wolke D, Woods S, Stanford K, Schulz H. Bullying and victimization of primary school children in England and Germany: Prevalence and school factors. *British Journal of Psychology*. 2001;92(4):673–96.
13. SÜNER AF, EMLİ ALPAY E, ÜNAL B. Her yönü ile Akran Zorbaliğı. *STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2021 Nov 16;

14. Armitage R. Bullying in children: Impact on child health. Vol. 5, BMJ Paediatrics Open. BMJ Publishing Group; 2021.
15. Gürhan N. Her Yönü ile Akran Zorbalığı [Internet]. 2017. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/319257215>
16. Siyez DM, Kaya A. Empathic Tendency in the Peer Bullying Groups 1. 2011;12(2):23–43.
17. Menesini E, Salmivalli C. Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. Psychol Health Med. 2017 Mar 6;22:240–53.
18. AYAS T, PİŞKİN M Investigation of bullying among high school students with regard to sex, grade level and school type. İlköğretim Online (elektronik). 2011; 10(2): 550 - 568.
19. Arslan S, Savaser S, Yazgan Y. Prevalence of peer bullying in high school students in Turkey and the roles of socio-cultural and demographic factors in the bullying cycle. Indian J Pediatr. 2011 Aug;78(8):987–92.
20. Burnukara P, Uçanok Z, Ankara T, Üniversitesi KH. İlk ve Orta Ergenlikte Akran Zorbalığı: Gerçekleştiği Yerler ve Baş Etme Yolları. Vol. 15. 2012.
21. Türkmen N, Dokgöz H, Akgöz S, Eren B, Vural P, Polat O. Maedica-a Journal of Clinical Medicine Bullying among High School Students. Vol. 8, Maedica A Journal of Clinical Medicine. 2013.
22. Grynberg D, Luminet O, Corneille O, Grèzes J, Berthoz S. Alexithymia in the interpersonal domain: A general deficit of empathy? Pers Individ Dif. 2010;49(8):845–50.
23. Sasioglu M, Gulol C, Tosun A. The Concept of Alexithymia. Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry. 2013;5(4):507.
24. FeldmanHall O, Dalgleish T, Mobbs D. Alexithymia decreases altruism in real social decisions. Cortex. 2013;49(3):899–904.
25. Batıgün, Ayşegül & Büyükşahin, A.. (2008). Aleksitimi: Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri. Klinik Psikiyatri. 11. 105-114.
26. Joukamaa M, Taanila A, Miettunen J, Karvonen JT, Koskinen M, Veijola J. Epidemiology of alexithymia among adolescents. J Psychosom Res. 2007 Oct;63(4):373–6.
27. Sayar K. Sosyal Fobi Hastalarında Aleksitimi, Umutsuzluk ve Depresyon: Kontrollü Bir Çalışma [Internet]. 2000 [cited 2024 Jan 18]. Available from: https://www.academia.edu/71635480/Sosyal_Fobi_Hastalar%C3%BDnda_Aleksitimi_Umutsuzluk_ve_Depresyon_Kontroll%C3%BC_Bir_%C3%87al%C3%BD%C3%BEm
28. Habibi Asgarabad M, Salehi Yegaei P, Jafari F, Azami-Aghdash S, Lumley MA. The relationship of alexithymia to pain and other symptoms in fibromyalgia: A systematic review and meta-analysis. Vol. 27, European Journal of Pain (United Kingdom). John Wiley and Sons Inc; 2023. p. 321–37.
29. Yüksel A, Bahadır-Yılmaz E, Karakoyun A. The Relationship between Alexithymia, Psychological Well-Being and Religious Coping in Fibromyalgia Patients in Turkey. J Relig Health. 2022 Oct 1;61(5):3909–21.

30. Harmancı H, Akdeniz S, Ahçı ZG. Prevalence of eating disorders: Its relationship with alexithymia and mental complaints. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology*. 2021 Mar 1;3(1):30–6.
31. Kurtaran M, Baktir S, Abanoz EŞ, Yeldan İ. Üniversite Öğrencilerinde Ağrı, Aleksitimi, Emosyonel Durum ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi* [Internet]. 2019 Sep 16 [cited 2024 Feb 6];9(3):433–41. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/smj/issue/48711/544455>
32. Sasioglu M, Gulol C, Tosun A. Alexithymia: Treatment Interventions. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*. 2014;6(1):22.
33. Lesser IM. A Review of the Alexithymia Concept [Internet]. 1981. Available from: <http://journals.lww.com/psychosomaticmedicine>
34. Solberg ME, Olweus D. Prevalence Estimation of School Bullying with the Olweus Bully/Victim Questionnaire. *Aggress Behav* [Internet]. 2003 May [cited 2023 Dec 13];29(3):239–68. Available from: https://www.researchgate.net/publication/227699495_Prevalence_Estimation_of_School_Bullying_with_the_Olweus_BullyVictim_Questionnaire
35. Tıprıdamaz Sipahi H, Karababa AO. Olweus öğrenciler için akran zorbalığı anketinin Türkçeye ve Türkiye'ye uyarlanması ve geçerlilik, güvenirlik analizi. *Ege Tıp Dergisi*. 2019 Jan 31
36. Bagby RM, Parker JDA, Taylor GJ. The twenty-item Toronto Alexithymia Scale--I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *J Psychosom Res* [Internet]. 1994 [cited 2023 Dec 13];38(1):23–32. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8126686/>
37. Güleç H, Köse S, Güleç MY, Çitak S, Evren C, Borckardt J, et al. Reliability and Factorial Validity of the Turkish Version of the 20-Item Toronto Alexithymia Scale (TAS-20). *Bulletin of Clinical Psychopharmacology* [Internet]. 2009 [cited 2023 Dec 11];19(3):19. Available from: www.psikofarmakoloji.org
38. New Education Data for SDG 4 and More | UNESCO UIS [Internet]. [cited 2023 Dec 12]. Available from: <https://uis.unesco.org/news/new-education-data-sdg-4-and-more>
39. Attawell K. Behind the numbers : ending school violence and bullying. 70 p.
40. Kapci EG. İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. Vol. 37, *Journal of Faculty of Educational Sciences*. 2004.
41. Gür N, Eray Ş, Makinecioğlu I, Siğirli D, Pınar Vural A. The relationship of peer bullying with familial expressed emotion and psychopathology. *Anadolu Psikiyatri Derg*. 2020;21(1):77–86.
42. PİŞKİN M. Examination of peer bullying among primary and middle school children in Ankara. *Eğitim ve Bilim* [Internet]. 2010 [cited 2024 Jan 18];35(156):175–89. Available from: <http://search.yayin/detay/101955>
43. ÇELEN Ç, ÇÖP E, ŞENSES DİNÇ G, HEKİM Ö, GÖKER Z, SEKMEN E, et al. The Relationship of Peer Bullying with Cyberbullying and Anger Expression Styles in

Adolescents Attending a Child Psychiatry Clinic. Turkish Journal of Pediatric Disease. 2018 Dec 20;

44. Craig WM, Pepler DJ. Identifying and Targeting Risk for Involvement in Bullying and Victimization.
45. Inchley J, Currie D, Budisavljević S, Torsheim T, Jaastad A, Cosma A, et al. FINDINGS FROM THE 2017/2018 HEALTH BEHAVIOUR IN SCHOOL-AGED CHILDREN (HBSC) SURVEY IN EUROPE AND CANADA INTERNATIONAL REPORT VOLUME 1. KEY FINDINGS Spotlight on adolescent health and well-being Spotlight on adolescent health and well-being. 2020.
46. ÖZTÜRK A, TEZEL A, ÖZTÜRK FÖ. Bir Ortaöğretim Kurumunda Akran Zorbalığının Değerlendirilmesi. Konuralp Tıp Dergisi. 2019 Mar 25;11(1):82–8.
47. Sari C, Demirbağ BC. İlk ve Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Sosyodemografik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: İlçe Örneği. Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi [Internet]. 2019 Dec 31 [cited 2024 Feb 6];1(3):119–31.
48. Erdur-Baker Ö. Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. New Media Soc. 2010 Feb;12(1):109–25.
49. Balogun SK, Olapegba PO, Opayemi AS. Influence of Gender, Age, Religion and Ethnicity on Peer-Victimization Among Primary Four Pupils in Ibadan, Nigeria. Studies of Tribes and Tribals [Internet]. 2006 Dec [cited 2023 Dec 6];4(2):109–12. Available from: https://www.researchgate.net/publication/319038128_Influence_of_Gender_Age_Religion_and_Ethnicity_on_Peer-Victimization_Among_Primary_Four_Pupils_in_Ibadan_Nigeria
50. Mercan H, Yıldırım Sarı H. Peer Bullying and Relationship Between Sociodemographic Characteristics of High School Students. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2018 Feb 27;21–9.
51. Çetinkaya S, Nur N, Ayvaz A, Özdemir D, Kavakci Ö. Çetinkaya ve ark. 151 Sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi.
52. Albayrak S, Yıldız A, Erol S. Assessing the effect of school bullying prevention programs on reducing bullying. 2016 [cited 2023 Dec 6]; Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.02.005>
53. Holzer L, Halfon O. Le refus scolaire. Vol. 13, Archives de Pediatrie. 2006. p. 1252–8.
54. Heyne DA, Sauter FM. School refusal. In: The Wiley-Blackwell handbook of the treatment of childhood and adolescent anxiety. Hoboken, NJ, US: Wiley Blackwell; 2013. p. 471–517.
55. Nakane A. School refusal: Psychopathology and natural history. In: Why children reject school: Views from seven countries. New Haven, CT, US: Yale University Press; 1990. p. 62–72. (The child and his family, Vol. 10 & Yearbook of the International Association for Child and Adolescent Psychiatry for Allied Professions, Vol. 10.).
56. Arslan N. AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLAMA ÇALIŞMASI. Turkish Online Journal of Educational Technology. 2017 Dec 1;Special Issue.

57. Egeland B, Kalkoske M, Gottesman N, Erickson MF. Preschool behavior problems: stability and factors accounting for change. *J Child Psychol Psychiatry* [Internet]. 1990 [cited 2023 Dec 7];31(6):891–909. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2246340/>
58. Kim-Cohen J, Moffitt TE, Caspi A, Taylor A. Genetic and environmental processes in young children's resilience and vulnerability to socioeconomic deprivation. *Child Dev* [Internet]. 2004 May [cited 2023 Dec 7];75(3):651–68. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15144479/>
59. Bowes L, Maughan B, Ball H, Shakoor S, Ouellet-Morin I, Caspi A, et al. Chronic bullying victimization across school transitions: The role of genetic and environmental influences. *Dev Psychopathol*. 2013;25(2):333–46.
60. Bowes L, Maughan B, Caspi A, Moffitt TE, Arseneault L. Families promote emotional and behavioural resilience to bullying: Evidence of an environmental effect. *J Child Psychol Psychiatry*. 2010 Jul;51(7):809–17.
61. Olweus D. *Bullying at school: What we know and what we can do. Bullying at school: What we know and what we can do.* Malden: Blackwell Publishing; 1993. 140, xii, 140–xii p. (Understanding children's worlds.).
62. Wolke D, Woods S, Bloomfield L, Karstadt L. The Association between Direct and Relational Bullying and Behaviour Problems among Primary School Children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2000 Nov;41(8):989–1002.
63. Craig WM. THE RELATIONSHIP AMONG BULLYING, VICTIMIZATION, DEPRESSION, ANXIETY, AND AGGRESSION IN ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN*. Vol. 24, Person. individ. Dif. 1998.
64. Camodeca M, Goossens FA, Terwogt MM, Schuengel C. Bullying and victimization among school-age children: Stability and links to proactive and reactive aggression. *Social Development*. 2002;11(3):332–45.
65. Menesini E, Sanchez V, Fonzi A, Ortega R, Costabile A, Lo Feudo G. Moral Emotions and Bullying: A Cross-National Comparison of Differences between Bullies, Victims and Outsiders. *Aggress Behav*. 2003 Nov;29(6):515–30.
66. Jacobs AK. Components of Evidence-Based Interventions for Bullying and Peer Victimization.
67. Nansel TR, Overpeck M, Pilla RS, June Ruan W, Simons-Morton B, Scheidt P. Bullying Behaviors Among US Youth: Prevalence and Association With Psychosocial Adjustment. Vol. 285, JAMA. 2001.
68. Furlong MJ, Bates MP, Smith DC. Predicting school weapon possession: A secondary analysis of the youth risk behavior surveillance survey. Vol. 38, *Psychology in the Schools*. 2001. p. 127–39.
69. Batsche GM, Knoff HM. Bullies and their victims: Understanding a pervasive problem in the schools. *School Psych Rev*. 1994;23(2):165–74.
70. Borg MG. The emotional reactions of school bullies and their victims. *Int J Phytoremediation*. 1998;18(4):433–44.

71. Elliott K. Bullying in Schools : An Extension and Replication of Schoolchildren's Attitudes and Helping Behaviour Toward Victims of Bullying [Internet]. 1996. Available from: https://ro.ecu.edu.au/theses_hons
72. Rigby K. Consequences of Bullying in Schools. Vol. 48, In Review Can J Psychiatry. 2003.
73. Karatzias A, Power KG, Swanson V. Bullying and victimisation in Scottish secondary schools: Same or separate entities? *Aggress Behav*. 2002;28(1):45–61.
74. Boulton MJ, Underwood K. Bully/victim problems among middle school children. *British Journal of Educational Psychology*. 1992;62(1):73–87.
75. Dulmus CN, Theriot MT, Sowers KM, Blackburn JA. Student Reports of Peer Bullying Victimization in a Rural School. *Stress, Trauma and Crisis: An International Journal*. 2004;7(1):1–16.
76. Olweus D. Aggression in the schools: Bullies and whipping boys. *Aggression in the schools: Bullies and whipping boys*. Oxford, England: Hemisphere; 1978. 218, xiii, 218–xiii p.
77. Hoover JH, Oliver R, Hazler RJ. Bullying: Perceptions of adolescent victims in the Midwestern USA. *Sch Psychol Int*. 1992;13(1):5–16.
78. Furniss C. Bullying in schools: It's not a crime - is it? *Education and the Law* [Internet]. 2000 Mar [cited 2023 Dec 7];12(1):9–29. Available from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/713667559>
79. Gonçalves FG, Heldt E, Peixoto BN, Rodrigues GA, Filipetto M, Guimarães LSP. Construct validity and reliability of Olweus Bully/Victim Questionnaire - Brazilian version. *Psicologia: Reflexao e Critica* [Internet]. 2016 Apr 21 [cited 2023 Dec 7];29(1):1–8. Available from: <https://prc.springeropen.com/articles/10.1186/s41155-016-0019-7>
80. PİŞKİN M. Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* [Internet]. 2002 [cited 2023 Dec 7];2(2):531–62. Available from: <http://search/yayin/detay/2142>
81. Çüm S. Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Sıklıkları ile Cinsiyetleri, Okulu/Dersleri Asma ve Okula Geç Kalma Davranışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Available from: <https://doi.org/10.17556/erziefd.8275267>.
82. Rigby K, Cox I. The contribution of bullying at school and low self-esteem to acts of delinquency among Australian teenagers. *Pers Individ Dif*. 1996;21(4):609–12.
83. Stephenson: Bullying in the junior school - Google Akademik [Internet]. [cited 2023 Dec 7]. Available from: https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Bullying+in+the+junior+school&publication_year=1989&pages=45-57
84. Atlas RS, Pepler DJ. Observations of bullying in the classroom. *J Educ Res*. 1998;92(2):86–99.
85. Perren S, Alsaker FD. Social behavior and peer relationships of victims, bully-victims, and bullies in kindergarten. *J Child Psychol Psychiatry* [Internet]. 2006 Jan [cited 2023 Dec 7];47(1):45–57. Available from:

https://www.researchgate.net/publication/7365681_Social_behavior_and_peer_relationships_of_victims_bully-victims_and_bullies_in_kindergarten

86. UÇANOK Z, ULUDAĞLI PEKEL N. Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık ve Akademik Başarı ile Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Kurban Davranış Türleri. *Türk Psikoloji Dergisi* [Internet]. 2005 [cited 2023 Dec 7];20(56):77–95. Available from: <http://search/yayin/detay/49567>
87. Ng CSM, Chan VCW. Prevalence and associated factors of alexithymia among Chinese adolescents in Hong Kong. *Psychiatry Res.* 2020 Aug 1;290.
88. Moriguchi Y, Maeda M, Igarashi T, Ishikawa T, Shoji M, Kubo C, et al. Age and gender effect on 'alexithymia in large, Japanese community and clinical samples: A cross-validation study of the Toronto Alexithymia Scale (TAS-20). *Biopsychosoc Med.* 2007 Mar 6;1.
89. Honkalampi K, Tolmunen T, Hintikka J, Rissanen ML, Kylmä J, Laukkanen E. The prevalence of alexithymia and its relationship with Youth Self-Report problem scales among Finnish adolescents. *Compr Psychiatry.* 2009 May;50(3):263–8.
90. Sarman A, Tuncay S. The associations of parental attitudes and peer bullying with alexithymia in adolescents: A structural equality model. *J Pediatr Nurs.* 2023;
91. Salminen JK, Saarijärvi S, Saarijärvi S, Erkki A, Räsänen A, Räsänen R, et al. PREVALENCE OF ALEXITHYMIA AND ITS ASSOCIATION WITH SOCIODEMOGRAPHIC VARIABLES IN THE GENERAL POPULATION OF FINLAND. Vol. 46, *Journal of Psychosomatic Research.* 1999.
92. Carpenter KM, Addis ME. Alexithymia, gender, and responses to depressive symptoms. *Sex Roles.* 2000;43(9–10):629–44.
93. Levant RF, Hall RJ, Williams CM, Hasan NT. Gender Differences in Alexithymia. *Psychol Men Masc.* 2009 Jul;10(3):190–203.
94. Taylor CW. Various approaches to and definitions of creativity. In: *The nature of creativity: Contemporary psychological perspectives.* New York, NY, US: Cambridge University Press; 1988. p. 99–121.
95. KUYUMCU B, GÜVEN M. Türk ve İngiliz Üniversite Öğrencilerinin Duygularını Fark Etmeleri ve İfade Etmeleri ile Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki. *GEFAD.* 2012;32(3):589-607.
96. Tselebis A, Kosmas E, Bratis D, Moussas G, Karkanias A, Ilias I, et al. Prevalence of alexithymia and its association with anxiety and depression in a sample of Greek chronic obstructive pulmonary disease (COPD) outpatients. *Ann Gen Psychiatry* [Internet]. 2010 Apr 14 [cited 2023 Dec 7];9. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20398249/>
97. Gökkaya F, Tekinsav Sütcü S. Akran Zorbalığının Ortaokul Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* [Internet]. 2020 Aug 2 [cited 2023 Dec 7];35(1):40–54. Available from: <http://search/yayin/detay/386277>
98. Kauhanen J, Kaplan GA, Julkunen J, Wilson TW, Salonen JT. Social factors in alexithymia. *Compr Psychiatry.* 1993 Sep 1;34(5):330–5.

99. Lindholm T, Lehtinen V, Hyypä MT, Puukka P. Alexithymic features in relation to the dexamethasone suppression test in a Finnish population sample. *Am J Psychiatry* [Internet]. 1990 [cited 2023 Dec 8];147(9):1216–9. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2386254/>
100. EVREN B, CAN S, ÇAKMAK D, EVREN EC. Yatarak tedavi gören erkek alkol bağımlılarında aleksitiminin depresyon, anksiyete ve erektil işlev bozukluğu ile ilişkisi: Kontrollü bir çalışma. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* [Internet]. 2002;12(4). Available from: <http://search/yayin/detay/18181>
101. ÇELİKEL Ç, SAATÇIOĞLU Ö. Konversiyon bozukluğunda aleksitiminin depresyon ve anksiyeteye etkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2002; 5(4): 229 - 234.
102. Uzun K. Ergenlerin Aleksitimi Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Akılcı Olmayan İnançlar [Intolerance of Uncertainty and Irrational Beliefs as Predictors of Alexithymia Levels of Adolescents]. *Humanistic Perspective* [Internet]. 2020 Jan 1
103. Kale Ü, Çağdaş A, Tepeli K, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi *Journal of Research in Education and Teaching ANNE-BABA EĞİTİM DÜZEYİNİN İLKÖĞRETİM 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DUYGULARI İFADE ETME BECERİLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ INVESTIGATING THE EFFECT OF PARENTS' EDUCATION LEVEL ON SKILLS OF EXPRESSING EMOTIONS OF PRIMART 1ST GRADE STUDENTS*
104. Yıldız B, Güllü A. Belirsizliğe Tahammülsüzlük ile Aleksitimi Arasındaki İlişki ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* [Internet]. 2018 Jul 13 [cited 2024 Feb 6];9(1):113–31.
105. Schore AN. Effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health. *Infant Ment Health J*. 2001 Jan;22(1–2):7–66.
106. BOSTAN T. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ALEKSİTİMİ DÜZEYLERİNİN YALNIZLIK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*. 2020 Jan 1;7(59):2651–63.
107. Lumley MA, Mader C, Gramzow J, Papineau K. Family Factors Related to Alexithymia Characteristics [Internet]. Available from: <http://journals.lww.com/psychosomaticmedicine>
108. Kuyucu E, Önal Sönmez A, Erdoğan A, Aktan ZD, Ergenlikte Aleksitimi Özellikleri ile Kişiler Arası İlişki Biçimleri ve Problem Çözme Yetileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. [cited 2023 Dec 8];9(1). Available from: <https://dx.doi.org/10.17336/igusbd.473009>
109. Kokkonen P, Karvonen JT, Veijola J, Läksy K, Jokelainen J, Järvelin MR, et al. Prevalence and sociodemographic correlates of alexithymia in a population sample of young adults. *Compr Psychiatry* [Internet]. 2001 [cited 2023 Dec 8];42(6):471–6. Available from: https://www.researchgate.net/publication/11649835_Perceived_and_sociodemographic_correlates_of_alexithymia_in_a_population_sample_of_young_adults
110. Kramer EJ, Kwong K, Lee E, Chung H. Cultural factors influencing the mental health of Asian Americans. *Western Journal of Medicine*. 2002 Sep 1;176(4):227–31.

111. Sarı SA. OKUL REDDİ [Internet]. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/346626847>
112. Bolat N, Yavuz M, Eliacık K, Zorlu A. The relationships between problematic internet use, alexithymia levels and attachment characteristics in a sample of adolescents in a high school, Turkey. *Psychol Health Med*. 2018 Oct 25;23(5):604–11.
113. Gökler R. Okullarda akran zorbalığı [Internet]. Available from: <http://www.insanbilimleri.com>
114. Olweus D. The olweus bullying prevention programme: Design and implementation issues and a new national initiative in Norway. *Bullying in Schools: How Successful Can Interventions Be*. 2004 Jan 1;13–36.
115. Kumar VK. Emotional Creativity, Alexithymia, and Styles of Creativity. [cited 2023 Dec 8]; Available from: <https://www.researchgate.net/publication/247807746>
116. Al-Zoubi SM, Younes MAB. Low Academic Achievement: Causes and Results. *Theory and Practice in Language Studies*. 2015 Nov 22;5(11):2262.
117. Wang X, Li X, Guo C, Hu Y, Xia L, Geng F, et al. Prevalence and Correlates of Alexithymia and Its Relationship With Life Events in Chinese Adolescents With Depression During the COVID-19 Pandemic. *Front Psychiatry*. 2021 Nov 22;12.
118. Levantini V, Camodeca M, Iannello NM. The Contribution of Bullying Involvement and Alexithymia to Somatic Complaints in Preadolescents. *Children*. 2023 May 1;10(5).
119. Guzzo G, Pace U, Lo Cascio V, Craparo G, Schimmenti A, Guzzo G, et al. Bullying Victimization, Post-Traumatic Symptoms, and the Mediating Role of Alexithymia.
120. Arıca OT, Ozbay A. Investigation of the relationship between cyberbullying, cybervictimization, alexithymia and anger expression styles among adolescents. *Comput Human Behav*. 2016 Feb 1;55:278–85.
121. Garisch JA, Wilson MS. Vulnerabilities to deliberate self-harm among adolescents: The role of alexithymia and victimization. *British Journal of Clinical Psychology*. 2010 Jun;49(2):151–62.
122. Karukivi M. Development of alexithymic personality features. *World J Psychiatry*. 2014;4(4):91.
123. Müller J, Bühner M, Ellgring H. Relationship and differential validity of alexithymia and depression: a comparison of the Toronto Alexithymia and Self-Rating Depression Scales. *Psychopathology* [Internet]. 2003 [cited 2023 Dec 8];36(2):71–7. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12766316/>
124. Zimmermann G. Delinquency in male adolescents: The role of alexithymia and family structure. *J Adolesc*. 2006 Jun;29(3):321–32.
125. Tomaszek A, Wróblewska A, Zdankiewicz-ścigała E, Rzońca P, Gałązkowski R, Gozdowska J, et al. Post-Traumatic Growth among Patients after Living and Cadaveric Donor Kidney Transplantation: The Role of Resilience and Alexithymia. *Int J Environ Res Public Health*

[Internet]. 2021 Feb 2 [cited 2023 Dec 8];18(4):1–10. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33672136/>

126. Franzoni E, Gualandi S, Caretti V, Schimmenti A, Di Pietro E, Pellegrini G, et al. The relationship between alexithymia, shame, trauma, and body image disorders: investigation over a large clinical sample. *Neuropsychiatr Dis Treat* [Internet]. 2013 Feb 16 [cited 2023 Dec 8];9:185. Available from: [/pmc/articles/PMC3579461/](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/243579461/)
127. Wachs S, Bilz L, Fischer SM, Wright MF. Do emotional components of Alexithymia mediate the interplay between cyberbullying victimization and perpetration? *Int J Environ Res Public Health*. 2017 Dec 8;14(12).
128. Parker JDA, Eastabrook JM, Keefer K V., Wood LM. Can alexithymia be assessed in adolescents? Psychometric properties of the 20-item Toronto Alexithymia Scale in younger, middle, and older adolescents. *Psychol Assess* [Internet]. 2010 Dec [cited 2023 Dec 8];22(4):798–808. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20804260/>
129. Lane RDR, Garfield DAS. Becoming aware of feelings: Integration of cognitive-developmental, neuroscientific, and psychoanalytic perspectives [Internet]. 2005 [cited 2023 Dec 8]. Available from: <https://philpapers.org/rec/LANBAO>
130. Vanderbilt D, Augustyn M. The effects of bullying. *Paediatr Child Health*. 2010 Jul 1;20(7):315–20.
131. Helmes E, McNeill PD, Holden RR, Jackson C. The construct of alexithymia: associations with defense mechanisms. *J Clin Psychol* [Internet]. 2008 Mar [cited 2023 Dec 8];64(3):318–31. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18302210/>
132. Chung MC, Di X, Wan KH. Exploring the interrelationship between alexithymia, defense style, emotional suppression, homicide-related posttraumatic stress disorder and psychiatric co-morbidity. *Psychiatry Res* [Internet]. 2016 Sep 30 [cited 2023 Dec 8];243:373–81. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27449006/>
133. Hartung CM, Little CS, Allen EK, Page MC. A Psychometric Comparison of Two Self-Report Measures of Bullying and Victimization: Differences by Sex and Grade. *School Ment Health* [Internet]. 2011 Apr 11 [cited 2023 Dec 8];3(1):44–57. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12310-010-9046-1>
134. Mazzone A, Thornberg R, Stefanelli S, Cadei L, Caravita SCS. “Judging by the cover”: A grounded theory study of bullying towards same-country and immigrant peers. *Child Youth Serv Rev*. 2018 Aug 1;91:403–12.

8. EKLER

8.1 Ek-1: Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-39307281-605.01-75831879
Konu : Doktora Tez Çalışması
(Selin Nur BAŞEL)

09/05/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi
b) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü'nün 28/04/2023 tarih ve 2300052354 sayılı yazısı.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Aile Hekimliğinde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Dr. Selin Nur BAŞEL'in "**Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Aleksitimi İlişkisinin Değerlendirilmesi**" konulu doktora tez çalışmasına veri sağlamak üzere, merkez ilçede bulunan İzzet Baysal Abant Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İzzet Baysal Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 9-10-11. Sınıf öğrencileri ile çalışma yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri Araştırma ve Değerlendirme İzin Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, **denetimi ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretim aksatılmadan, gönüllülük esasına göre, ilgi (a) Genelge doğrultusunda 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında** uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Cemil SARICI
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
Fatih DAMATLAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Tabaklar Mahallesi Necip Fazıl Kısakürek-1 Bulvarı No:99 Merkez/BOLU
Telefon No : 0 (374) 280 14 42
E-Posta: stratejigelistirme14@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>
Bilgi için: Günay YILDIRIM
Unvan : Memur
Faks: 3742801450
İnternet Adresi: meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ad65-0eaf-3118-aedb-8e8d kodu ile teyit edilebilir.

8.2 Ek-2: Tanımlayıcı Sosyodemografik Form**Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Aleksitimi İlişkisinin
Değerlendirilmesi Anket Formu**

1. Doğum tarihiniz: __ (ay) / ____ (yıl)

2. Cinsiyetiniz: a) Erkek b) Kız

3. Sınıfınız: a) 9. Sınıf b) 10. Sınıf c) 11. Sınıf

4.Sizin dışınızda kaç kardeşiniz var? (Belirtiniz)

5.Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz? (Belirtiniz)

6. Annenizin mesleği:

7. Annenizin eğitim durumu:

- a) Okuma Yazma Bilmiyor
- b) İlköğretim Terk
- c) İlköğretim Mezunu
- d) Lise Mezunu
- e) Ön lisans Mezunu
- f) Üniversite Mezunu
- g) Yüksek Lisans Mezunu

8. Babanızın mesleği:

9. Babanızın eğitim durumu:

- a) Okuma Yazma Bilmiyor
- b) İlköğretim Terk
- c) İlköğretim Mezunu
- d) Lise Mezunu
- e) Ön lisans Mezunu
- f) Üniversite Mezunu
- g) Yüksek Lisans Mezunu

- 10. Anne-Babanız birlikte mi? :** a) Birlikte b) Boşanmış c) Evli ama ayrı yaşıyor
d) Anne vefat etmiş e) Baba vefat etmiş f) Her ikisi de vefat etmiş

11. Yaşadığınız evdeki aile yapınızı belirtiniz:

- a) Çekirdek Aile (Anne-baba-çocuklar)
b) Geniş Aile (Büyükanne-büyükbaba-amca-dayı vs.)
c) Dağılmış (boşanma, ayrı yaşama vs.)

12. Kiminle yaşadığınızı belirtiniz:

- a) Anne ve babamla b) Annemle c) Babamla
d) Anneanne-Dedem ile e) Babaanne-Dedem ile
f) Sosyal hizmetler bünyesindeki kurumda kalıyorum g) Diğer

- 13. Ailenizin aylık geliri:** a)Asgari ücretin altında b)Asgari ücretin üstünde

14. Bildiğiniz önemli bir hastalığınız var mı? (Şeker, tansiyon, kalp hastalığı vs.)

- a) Yok b) Var (Belirtiniz:.....)

- 15. Hiç sınıf tekrarı yaptınız mı?** a)Evet b)Hayır

- 16. Hiç disiplin cezası aldınız mı?** a)Evet b)Hayır

17. Bu dönem okula ne derecede istekli geliyorsunuz?

- a)Az b)Orta c)Çok d) Pek çok

18. Okulda kendinizi genelde nasıl hissedersiniz?

- a)Her zaman mutlu b) Çoğunlukla mutlu c)Bazen mutlu d) Hep mutsuz

19. Zorunlu haller dışında okula devamsızlık yapar mısın?

- a)Evet b)Hayır

20. Son karnenizin ortalamasını işaretleyiniz.

- a) 0-45 b) 46-50 c) 51-69 d) 70-84 e) 85-10

8.3 Ek-3: Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı (OÖAZ) Anketi

OLWEUS ÖĞRENCİLER İÇİN AKRAN ZORBALIĞI ANKETİ

Sorulara nasıl yanıt verdiğini hiç kimse bilmeyecek. Ama dikkatli ve gerçekten hissettiğin şekilde yanıtlaman önemli. Soruların çoğu yaz tatilinden ya da yarıyıl tatilinden bugüne kadar geçmiş olan birkaç aylık süredeki okul hayatınla ilgilidir. Bu yüzden yanıtlarken sadece şimdi nasıl olduğunu değil geçtiğimiz 2 ya da 3 ay içinde de nasıl olduğunu düşünmelisin.

1. Okulu ne kadar seversin?

- a. Okulu hiç sevmiyorum
- b. Okulu sevmiyorum
- c. Okulu ne seviyorum ne de sevmiyorum
- d. Okulu seviyorum
- e. Okulu çok seviyorum

2. Cinsiyetin?

- a. Kız
- b. Erkek

3. Sınıfında kaç tane iyi arkadaşın var?

- a. Hiç iyi arkadaşım yok
- b. Sınıfımda 1 iyi arkadaşım var
- c. 2 ya da 3 iyi arkadaşım var
- d. 4 ya da 5 iyi arkadaşım var
- e. Sınıfımda 6 ya da daha fazla iyi arkadaşım var

4. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına ne sıklıkta uğradın?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Ortalama haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

5. Bana aşağılayıcı isimler takıldı, alay edildi ya da kırıcı bir şekilde şataşıldı.

- a. Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Ortalama haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

6. Diğer öğrenciler beni kasıtlı olarak kendi aralarına almadı, arkadaş gruplarından dışladı ya da tamamen yok saydı

- a. Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Ortalama haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

7. **Dövüldüm, tekmelendim, itilip kakıldım ya da kapalı bir yere kilitlendim**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
8. **Diğer öğrenciler hakkımda yalanlar söyledi ya da asılsız dedikodular yaydı ve diğer öğrencilerin benden hoşlanmaması için çaba harcadı**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
9. **Param ya da eşyalarım çalındı ya da eşyalarım zarar verildi**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
10. **İstemediğim şeyleri yapmam için tehdit edildim ya da zorlandım**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
11. **Ailemin kökeni ya da inançlarım hakkında aşağılayıcı isimler ya da yorumlar yoluyla akran zorbalığına uğradım**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
12. **Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler, yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığına uğradım**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu
- 12-a İnternet (bilgisayar) ya da cep telefonum üzerinden gelen aşağılayıcı ya da kırıcı mesajlar, çağrılar ya da resimler ya da başka yollarla akran zorbalığına uğradım. (Lütfen arkadaşça ya da oyun şeklinde yapıldığında akran zorbalığı olmadığını hatırla.)**
- Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
 - Sadece bir ya da iki kez oldu
 - Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
 - Ortalama haftada bir kez oldu
 - Haftada birkaç kez oldu

12-b İnternet ya da cep telefonu ile akran zorbalığına uğradıysan, bu nasıl yapılmıştı?

- a. Sadece cep telefonu yoluyla
- b. Sadece internet yoluyla
- c. Her iki yolla

13. Yukarıda sorulanlardan başka bir yolla akran zorbalığına uğradım

- a. Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Ortalama haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

14. Sana akran zorbalığı yapan öğrenci ya da öğrenciler kaçınıcı sınıftalar?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Benim sınıfımda
- c. Başka bir sınıf ama benimle aynı yaşta
- d. Daha büyük sınıf
- e. Daha küçük sınıf
- f. Farklı farklı sınıflarda

15. Sana kızlar tarafından mı yoksa erkekler tarafından mı akran zorbalığı yapıldı?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Özellikle bir kız tarafından
- c. Birkaç kız tarafından
- d. Özellikle bir erkek tarafından
- e. Birkaç erkek tarafından
- f. Hem kızlar hem erkekler tarafından

16. Genellikle kaç öğrenci tarafından akran zorbalığına uğradın?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Özellikle bir öğrenci tarafından
- c. 2-3 öğrencilik bir grup tarafından
- d. 4-9 öğrencilik bir grup tarafından
- e. 9 kişiden kalabalık bir grup tarafından
- f. Birkaç farklı öğrenci ya da öğrenci grupları tarafından

17. Akran zorbalığı ne kadar sürdü?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Bir ya da iki hafta sürdü
- c. Yaklaşık bir ay sürdü
- d. Yaklaşık altı ay sürdü
- e. Yaklaşık bir yıl sürdü
- f. Birkaç yıl boyunca sürdü

18. Akran zorbalığına nerede uğradın?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Geçtiğimiz aylarda aşağıda belirtilen yerlerin birinde veya birkaçında akran zorbalığına uğradım. (aşağıda devam edin)

Aşağıdaki yerlerde akran zorbalığına uğradıysan lütfen işaretle:

- 18a** Bahçe / spor sahasında (teneffüsler ya da aralarda)
- 18b** Koridorlarda / merdivenlerde
- 18c** Sınıfta (öğretmen sınıftayken)
- 18d** Sınıfta (öğretmen sınıfta değilken)
- 18e** Tuvalette
- 18f** Spor salonunda ya da dolap odasında / soyunma odasında / duşta
- 18g** Yemekhanede
- 18h** Okula giderken ya da okuldan dönerken yolda
- 18j** Okul otobüs durağında
- 18k** Serviste
- 18l** Okulda başka bir yerde

19. Geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına uğradığını hiç kimseye söyledin mi?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Akran zorbalığına uğradım, ama hiç kimseye söylemedim
- c. Akran zorbalığına uğradım ve birisine söyledim

Aşağıda belirtilen kişilerden kime söylediyse lütfen işaretle:

- 19a** Sınıf öğretmeninin
- 19b** Okulda başka bir yetişkin kişi (başka bir öğretmen, müdür, okul hemşiresi, bekçi/hizmetli, okul psikoloğu / rehber öğretmen, vb)
- 19c** Anne baban / velilerin
- 19d** Ağabey ya da ablaların ya da kardeşlerin
- 19e** Arkadaşların
- 19f** Başka bir kişi

20. Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında öğretmenler ya da okuldaki diğer yetişkinler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?

- a. Neredeyse hiçbir zaman
- b. Nadiren
- c. Bazen
- d. Sık sık
- e. Hemen her zaman

21. Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında okuldaki diğer öğrenciler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?

- a. Neredeyse hiçbir zaman
- b. Nadiren
- c. Bazen
- d. Sık sık
- e. Hemen her zaman

22. Geçtiğimiz aylarda, evdeki yetişkinlerden biri okulda uğradığın akran zorbalığını durdurmaya çalışmak için okulla görüştü mü?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
- b. Hayır, okulla görüşmediler
- c. Evet, okulla bir kez görüştüler
- d. Evet, okulla birkaç kez görüştüler

23. Yaşının bir öğrencinin okulda akran zorbalığına uğradığını gördüğünde ne hissedersin ya da ne düşünürsün?

- a. Böyle bir şeyi hak etmiş olabilir
- b. Pek bir şey hissetmem
- c. Onun için biraz üzülürüm
- d. Onun için üzülürüm ve ona yardım etmek isterim

24. Geçtiğimiz aylarda okulda bir ya da birkaç öğrenciye akran zorbalığı yapılırken sen ne sıklıkta katıldın?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

25. Diğer öğrencilere aşağılayıcı isimler taktım, alay ettim ya da kırıcı bir şekilde sataştım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

26. Onu kasıtlı olarak kendi aramıza almadım, arkadaş grubumdan dışladım ya da tamamen yok saydım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

27. Onu dövdüm, tekmeledim, itip kaktım ya da kapalı yere kilitledim

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

28. Onun hakkında yalanlar söyledim ya da asılsız dedikodular yaydım ve diğer öğrencilerin ondan hoşlanmaması için çaba harcadım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

29. Parasını ya da eşyalarını ondan aldım ya da eşyalarına zarar verdim

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

30. İstemediği şeyleri yapması için tehdit ettim ya da zorladım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

31. Ailesinin kökeni ya da inançları hakkında aşağılayıcı isimler ya da yorumlar yoluyla akran zorbalığı yaptım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

32. Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığı yaptım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

32a İnternet (bilgisayar) ya da cep telefonu üzerinden aşağılayıcı ya da kırıcı mesajlar, çağrılar ya da resimler göndererek ya da başka yollarla akran zorbalığı yaptım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

32b İnternet ya da cep telefonun üzerinden akran zorbalığı yaptıysan, bunu nasıl yapmıştın?

- a. Sadece cep telefonu yoluyla
- b. Sadece internet yoluyla
- c. Her iki yolla

33. Yukarıda sorulanlardan başka bir yolla akran zorbalığı yaptım

- a. Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı
- b. Sadece bir ya da iki kez oldu
- c. Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
- d. Yaklaşık haftada bir kez oldu
- e. Haftada birkaç kez oldu

34. Geçtiğimiz aylarda, diğer öğrencilere okulda akran zorbalığı yaptığın için sınıf öğretmenin ya da başka bir öğretmenin seninle konuştu mu?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım
- b. Hayır, benimle bu konuda konuşmadılar
- c. Evet, benimle bu konuda bir kez konuştular
- d. Evet, benimle bu konuda birkaç kez konuştular

35. Geçtiğimiz aylarda, diğer öğrencilere okulda akran zorbalığı yaptığın için evdeki yetişkinlerden biri seninle konuştu mu?

- a. Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım
- b. Hayır, benimle bu konuda konuşmadılar
- c. Evet, benimle bu konuda bir kez konuştular
- d. Evet, benimle bu konuda birkaç kez konuştular

36. Sevmediğin bir öğrenciye akran zorbalığı yapılmasına katılabileceğini düşünüyor musun?

- a. Evet
- b. Belki
- c. Bilmiyorum
- d. Sanmıyorum
- e. Hayır
- f. Kesinlikle hayır

37. Yaşıtın bir öğrenciye diğer öğrenciler tarafından akran zorbalığı yapıldığını görür ya da anlarsan genellikle nasıl tepki verirsin?

- a. Yaşıtlım öğrencilere akran zorbalığı yapıldığını hiç fark etmedim
- b. Akran zorbalığı yapılmasına ben de katılırım
- c. Hiçbir şey yapmam, ama akran zorbalığı yapılmasının normal olduğunu düşünürüm
- d. Sadece ne olup bittiğini seyrederim
- e. Hiçbir şey yapmam, ama akran zorbalığı yapılan çocuğa yardım etmem gerektiğini düşünürüm
- f. Akran zorbalığı yapılan çocuğa bir şekilde yardım etmeye çalışırım

38. Okulunda diğer öğrencilerin sana akran zorbalığı yapmasından ne sıklıkla korkarsın?

- a. Asla
- b. Nadiren
- c. Bazen
- d. Sık sık
- e. Çok sık

39. Geçtiğimiz aylarda, akran zorbalığını önlemek için sınıf öğretmeninin genelde ne kadar çaba gösterdiğini düşünüyorsun?

- a. Neredeyse hiç
- b. Oldukça az
- c. Biraz
- d. Epeyce
- e. Çok fazla

8.4 Ek-4: Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)

Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)

Lütfen aşağıdaki maddelerin sizi ne ölçüde tanımladığını işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1. Ne hissettiğimi çoğu kez tam olarak bilemem					
2. Duygularım için uygun kelimeleri bulmak benim için zordur.					
3. Bedenimde doktorların bile anlamadığı duyumlar oluyor.					
4. Duygularımı kolayca tanımlayabilirim.					
5. Sorunları yalnızca tanımlamaktansa onları çözümlmeyi yeğlerim.					
6. Keyfim kaçtığında, üzgün mü, korkmuş mu yoksa kızgın mı olduğumu bilemem.					
7. Bedenimdeki duyumlar çoğu kez kafamı karıştırır.					
8. Neden öyle sonuçlandığını anlamaya çalışmaksızın, işleri oluruna bırakmayı yeğlerim.					
9. Tam olarak tanımlayamadığım duygularım var.					
10. İnsanların duygularını tanıması zorunludur.					
11. İnsanlar hakkında ne hissettiğimi tanımlamak benim için zordur.					
12. İnsanlar duygularım hakkında daha çok konuşmamı isterler.					
13. İçimde ne olup bittiğini bilmiyorum.					
14. Çoğu zaman neden öfkeli olduğumu bilmem.					
15. İnsanlarla, duygularından çok günlük uğraşları hakkında konuşmayı yeğlerim.					
16. Psikolojik dramalar yerine eğlence programları izlemeyi yeğlerim.					
17. İçimdeki duyguları yakın arkadaşlarıma bile açıklamak bana zor gelir.					
18. Sessizlik anlarında bile kendimi birisine yakın hissedebilirim.					
19. Kişisel sorunlarımı çözerken duygularımı incelemeyi yararlı bulurum.					
20. Film ya da tiyatro oyunlarında gizli anlamlar aramak, onlardan alınacak hazzı azaltır.					

Hiçbir zaman (1),....., Her zaman (5) olacak şekilde bu maddelere puan veriniz.

8.5 Ek-5: Ölçek Kullanım İzinleri

5.05.2023 10:57

Gmail - Ölçek İzni

Selin

Ölçek İzni

2 ileti

10 Nisan 2023 13:47

Merhaba

"Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Aleksitimi İlişkisinin Değerlendirilmesi" konulu tıpta uzmanlık tez çalışmamda Türkçeye uyarlama ve geçerlilik çalışmasını yaptığınız Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı anketinin kullanımı için izninizi rica ediyorum. Şimdiden teşekkürler. İyi çalışmalar dilerim.

Dr. Selin Nur Başel

Hilal Tıpır

Alıcı: Selin

10 Nisan 2023 22:26

Sayın Dr. Selin Nur Başel;

Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketini tezinizde kullanmanız için aşağıda ek olarak iletiyorum. Değerlendirme ile ilgili hem tezim hem de yayınımdan faydalanabilirsiniz.

Tıprıdamaz Sipahi, H., Karababa, A. (2018). Olweus öğrenciler için akran zorbalığı anketinin Türkçeye ve Türkiye'ye uyarlanması ve geçerlilik, güvenirlik analizi. Ege Tıp Dergisi, 57 (4), 222-227. DOI: 10.19161/etd.417268
<http://egetipdergisi.com.tr/pub/issue/42080/417268>

Çalışmalarınızda başarılar dilerim;

Dr. Hilal Tıprıdamaz Sipahi, PhD

[Alınılan metin gizlendi]

Olweus Öğrenciler İçin Akran Zorbalığı Anketi.pdf
135K

5.05.2023 10:57

Gmail - Re: Türkçe TAS-20 Ölçeği Kullanım İzni

Selin

Re: Türkçe TAS-20 Ölçeği Kullanım İzni

1 mesaj

5 Nisan 2023 00:58

Merhaba Sevgili Selin,

Elbette, çalışmanızda Türkçe TAS-20 ölçeğini kullanmanız beni sevindirir. TAS-20 ölçeğini, validation çalışması makalesini ve Türk toplumu normatif değerleri tablosunu ekte gönderiyorum.

İctenlikle,
Samet Kose

Samet Kose, MD, PhD
Assoc. Prof. of Psychiatry and Neuroscience